

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury



Zhodnocení dopadu revitalizace příměstského veřejného prostoru

Diplomová práce

Autor práce: Václav Pihera

Vedoucí práce: Ing. Jana Halamová, Ph.D.

©2016 ČZU v Praze

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma vypracoval samostatně, za použití uvedené literatury a informačních zdrojů uvedených v seznamu na konci práce, po odborných konzultacích s vedoucí práce Ing. Janou Halamovou, Ph.D.

Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 7. dubna 2016

PODĚKOVÁNÍ

Za odborné vedení, konzultace a cenné rady ke zpracování diplomové práce děkuji zejména Ing. Janě Halamové, Ph.D.

Zároveň děkuji všem osloveným a respondentům anket za ochotu a vstřícnost při poskytování potřebných podkladů a informací, jejichž zpracování je nedílnou součástí této diplomové práce.

Zhodnocení dopadu revitalizace příměstského veřejného prostoru

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá dopadem revitalizace příměstského veřejného prostoru, jímž je v tomto případě část (ostrov) příměstského lesoparku. Nejprve zpracovává rámcově pojetí veřejného prostoru pohledem odborníků, jeho typu a vnímání, které je dále předmětem zkoumání při ověřování vyřčené hypotézy. Vyslovenou hypotézou, kterou práce ověřuje, je tvrzení, že revitalizace říčního ostrova Santos v Sušici přinesla pozitivní dopad na zkvalitnění života obyvatel ve městě i návštěvníků a synergicky pozitivní důsledky na vzhled a funkčnost této příměstské části. Cílem práce bylo tedy zhodnocení dopadu revitalizace z několika pohledů jeho uživatelů s důrazem na potenciál lokality a pochopení jejího významu. Pro sběr dat potřebných ke kvalitativnímu i kvantitativnímu vyhodnocení, bylo primárně zvoleno terénní šetření s pomocí dotazníků v nejsilnější návštěvnické sezóně (pro předpoklad možnosti oslovení širokého spektra návštěvníků z hlediska věku a preferencí), dále proběhlo elektronické dotazování formou zúžené ankety na místním webovém informačním portálu. Z výsledků šetření jednoznačně vyplývá důležitost příměstské přírodní lokality nabízející dostatek prostoru pro volnočasové aktivity, zábavu, sport i relaxaci, vnímání takového prostoru jako důležité části města, o kterou je třeba pečovat, a ocenění jejího současného atraktivního vzhledu a životaschopnosti. Mezi nejdůležitější vnímané aspekty patří především možnost trávení volného času mladých lidí a rodin s dětmi v přírodním prostředí s dostatkem prvků a aktivit vedoucích nejen ke zdravějšímu způsobu života, ale i ke vzájemnému (mezigeneračnímu) setkávání. Sociologický význam blízké přírody zmírňující dopady tempa městského života, je svou důležitostí, podobně jako význam funkční a vzhledový, citlivě vnímaný i ze strany vlastníka, města Sušice, který za jeho vzhled a funkčnost nese primární odpovědnost.

Závěrem lze tedy obě části vyslovené hypotézy potvrdit – revitalizace říčního ostrova Santos v Sušici skutečně přinesla pozitivní dopad na zkvalitnění života jeho uživatelů a synergicky pozitivní důsledky na vzhled a funkčnost této příměstské části.

klíčová slova:

ostrov Santos, revitalizace, sociologický průzkum, příměstský veřejný prostor, park, veřejná zeleň

Analysis of the impact of suburban public space revitalization

SUMMARY

This thesis deals with impact of suburban public space revitalization, in this case is the public space Santos Island, a part of forest park. At first it has been researched from the view of experts, by the type and perception, which is this point of research. This uttered hypothesis, that is researched, tells us, that the revitalization of the river Island had a positive impact on the life of inhabitants and visitors, and positive energetic impacts on image and function of this part of forest park. The goal of this thesis is to evaluate these impacts from several points of view of its users with emphasis on potential of locality and to understand the influence. For collecting data, that were needed to qualitative and quantitative evaluation, has been chosen a field research. Questionnaires were given in the middle of the season (because of wide spectrum of people, ages, preferences...), than there has been given electronic voting in a form of public inquiry. The results of research tell us, that this place is important for free-time activities, entertainment, sport or relax. It is important to perceive this place as a place on which we need to take a care and to appreciate its image and viability. In between the most important aspects belong the choice to spend your free-time with family here, in forest park, where the sports elements are. This elements lead to more healthier life-style and to generation meetings. The social research is perceived from the owner's side, from the side of Sušice, which hold the responsibility for.

In conclusion, we can confirm both hypothesis. The revitalization of river island Santos has a positive impact on improvement of users life-style and positive energetic impacts on image and function of this part of forest park.

Key Words:

Santos Island, revitalization, social research, suburban public space, public green vegetation.

Obsah

Obsah	6
1 Úvod.....	8
2 Cíle práce a hypotéza	10
2.1 Hlavní cíl práce	10
2.1.2 Dílčí cíle práce.....	10
3 Rozbor problematiky (literární rešerše)	11
3.1 Vnímání krajiny člověkem	11
3.1.1 Voda a vodní plochy v kontextu vnímání člověkem, užitnosti a možností	12
3.2 Veřejný prostor a sociologie	15
3.2.1 Veřejný prostor	16
3.2.1.1 Kompozice údolních poloh a veřejného prostoru	16
3.2.1.2 Socializace veřejného prostoru	17
3.2.2 Veřejné prostranství	18
3.2.3 Příměstská krajina	18
3.2.3.1 Příměstská krajina a její využití.....	19
3.2.3.1 Prostupnost krajiny	21
3.3 Lužní lesy a údolní polohy – funkce a kompozice, úpravy.....	22
3.3.1 Lužní lesy	22
3.3.1.1 Význam lužních lesů v krajině	25
3.3.2 Význam a kompozice údolních poloh	27
3.3.2.1 Význam údolních poloh.....	27
3.3.2.2 Kompozice údolních poloh.....	28
3.3.3 Úpravy a hodnoty systému zeleně v osídlené krajině	29
3.3.3.1 Zásady a pravidla pro úpravu zeleně sídel a krajiny.....	29
3.3.3.2 Stresové faktory vyvolané zásahem člověka	31
4 Materiál a metody	35
4.1 Metodika teoretické části práce.....	35
4.2. Metodika empirické části práce – vlastní výzkum.....	35
4.2.1 Výběr řešeného území	35
4.2.2 Metodika výzkumu.....	36
4.3 Materiál	38
4.3.1 Lokalizace a představení sledované lokality	38
4.3.1.1 Historie území.....	40
4.3.1.2 Přírodní podmínky území	44
4.3.1.2.1 Obecná charakteristika z pohledu začlenění území v souvislosti s charakteristikou bioregionu Šumavy.....	44
4.3.1.2.2 Klima sledované oblasti	44
4.3.1.2.3 Geologie území	45
4.3.1.2.4 Fauna a flora luhu	46
4.3.1.2.5 Hydrologické poměry	48
4.3.2 Vnímání a využití lokality	48
4.3.2.1 Zachování historického odkazu	48
4.3.2.2 Soudobé vnímání místa a řešení jeho potřeb	49
4.3.2.3 Výsledky průzkumu a doporučení	52
4.3.2.4 Doplnění prostoru herními prvky	57
4.3.2.5 Současný obraz sledované lokality – proměna na „ostrov pokladů“.....	60

5 Výsledky	63
6 Diskuze	74
7 Závěr	82
8 Seznam použitých pramenů	83
9 Seznam příloh	88
10 Seznam fotografií.....	89
11 Seznam ilustrací	90
12 Seznam tabulek	91
13 Seznam grafů	92
14 Přílohy.....	93
Příloha č. 1 - Dotazník pro návštěvníky Santosu:.....	93
Příloha č. 2 – Fotodokumentace proměn ostrova.....	98
Příloha č. 3 – Grafické výsledky šetření	108

1 Úvod

Ostrov Santos je v Sušici pojem, který je spojen s především pozitivním významem. Je součástí příměstského lesoparku Luh, tedy je nezanedbatelnou devizou ve veřejném životě města a jeho obyvatel. Díky racionálnímu územnímu plánování je zachován jako část města, která slouží především pro společenské (ve smyslu společného setkávání se i jako dějiště většiny venkovních kulturních aktivit) volnočasové aktivity. Vzhledem ke svému umístění v těsné blízkosti komplexu sportovišť, včetně bazénů (venkovního i krytého), cyklostezky využívané nejen cyklisty ale i bruslaři, a navazující lesopark, tvoří dohromady s říčním ostrovem Santos „zelenou část“ Sušice, hojně využívanou obyvateli i návštěvníky.

Říční ostrov Santos, ze dvou stran obklopen řekou Otavou, byl místem pro setkávání a společenské a kulturní akce již v historii města – založen byl před 1. světovou válkou a za první republiky byl centrem dění v Sušici. Díky chybějící koncepci a údržbě, zejména od období 2. světové války, postupně chátral, nicméně stále zůstal oblíbeným. Proto bylo nutné ho, i vzhledem k požadavkům dnešního návštěvníka, revitalizovat a pozvednout znovu k jeho bývalé slávě. Revitalizace se týkala nejen vybavení a pevných prvků zde umístěných, ale i vegetačních úprav lužního lesa samotného.

Město Sušice se pro tento krok rozhodlo v roce 2008 a začalo hledat způsob provedení i financování. S dalšími 49 městy se zúčastnilo výzvy Nadace Proměny, kde uspělo díky dobře připravenému projektovému záměru obnovy. Před realizátory vyvstal nelehký úkol - citlivě vyřešit spojení přírody s městským ruchem, přáními a požadavky provozovatele a návštěvníků, přitom zajistit vegetační rovnováhu a omlazení lokality s ohledem na udržitelnost a trvalý přínos.

Ostrov Santos je významnou součástí biocentra Pod Kateřinkou, vyskytuje se zde řada rostlinných i živočišných druhů, mezi nimi památná lípa srdčitá nebo lilie zlatohlavá, k vidění jsou tu i ledňáčci říční, kteří jsou považováni za „ukazatele čistoty vody“.

Vznik, údržba, obnova a využití zelených ploch ve městech a jejich těsném okolí, jako součásti každodenního života obyvatel i návštěvníků, je současně aktuálním prvkem urbanistických studií, územních plánů, projektů výstavby. Ne vždy se ale podaří záměr uskutečnit tak, aby bylo dosaženo všech přání a požadavků, ať již z hlediska projektového, stavebního, biotického či sociologického. Jak se to podařilo při obnově ostrova pokladů v Sušici, která byla dokončena v roce 2013, tedy po dvou letech plného provozu revitalizované lokality, má ukázat tato práce.

2 Cíle práce a hypotéza

2.1 Hlavní cíl práce

Hlavním cílem práce je vyhodnocení dopadu revitalizace říčního ostrova Santos, které se soustředí především na výstupy získané dotazováním uživatelů prostor s důrazem na rekreační a volnočasový potenciál lokality. Ve zprostředkovaných výstupech z místního šetření poskytuje obraz o současném vnímání „nové“ podoby z hlediska vizuálního vjemu, funkčního uspořádání v návaznosti na tempo městského života, komfortu dostupnosti, variability využití. Věnuje se zároveň i lidskému faktoru, který svým působením, v postavení poskytovatele služeb v místě, dotváří celkovou atmosféru místa.

2.1.2 Dílčí cíle práce

Práce přináší současný pohled na význam městské zeleně z pohledu odborníků i laiků, doporučení vhodnosti nových druhů vegetace a jejich sestav v revitalizované lokalitě. Reflektuje shodu či odchylku mezi odborníky navrhovanou a skutečně realizovanou koncepcí příměstské přírodní lokality, vysvětluje výběr funkčních, rekreačních a uměleckých prvků v prostoru, popisuje dopad úpravy na celkový provoz a životaschopnost areálu.

Hypotéza, kterou mají výsledky empirické části práce potvrdit či vyvrátit na základě místního šetření, zní:

Revitalizace říčního ostrova Santos v Sušici přinesla pozitivní dopad na zkvalitnění života obyvatel ve městě i návštěvníků a synergicky pozitivní důsledky na vzhled a funkčnost této příměstské části.

3 Rozbor problematiky (literární rešerše)

V souvislosti s řešenou problematikou se nabízí otázky, jak vlastně člověk vnímá krajinu? Jak se dokáže přizpůsobit přírodnímu prostředí a jak si postupem doby přizpůsobuje životní prostředí pro své potřeby? Jak se dívají na tento dynamický proces mezi člověkem a přírodou, a jeho vlivy, odborníci a vědci a jaké ze svých poznatků vyvozují závěry?

3.1 Vnímání krajiny člověkem

O vnímání symbiózy člověka a krajiny v průběhu existence od počátku obojího jako takové, o vzájemném vlivu a interakcích, o vnímání krajiny, nemáme exaktní důkazy, jak například uvádí Květ (2002), český vědec zabývající se problematikou 'věd o Zemi' :

„Přestože nemáme nejmenších důkazů o pocitech člověka v krajině před dlouhými tisíciletími, můžeme podle zkušeností z jiných časů a z populací netknutých civilizací dojít k tomuto závěru:

V nejstarších dobách pravěku, kdy člověk žil zcela primitivně, podobně jako jiní savci, se snad mohly objevit začátky existence duchovních hodnot. Můžeme považovat za možné, že lidé za pobytu na jistých místech v krajině pociťovali zvláštní uspokojení.

Dnes o takových lokalitách říkáme, že mají svůj genius loci.

Lidské projevy v krajině podléhaly změnám během různých dob. Vysvětlení najdeme snadno. Lidská psychika, jisté lidské chování závisí na vnějších příčinách, především přírodních pochodech. Ty do značné míry určují průběh lidského života, a to jak v duševním, tak fyzickém smyslu, i když je lidský život predisponován genetickou výbavou. Vedle toho však panuje cyklus ovlivňující společenské dění bez závislosti na samotné psychice jednotlivce. Tento celospolečenský cyklus je závislý na dvousetletých periodách pohybu Země a Slunce v sluneční soustavě (jak na ten cyklus před časem upozornila česká astronomka a geofyzička Ivanka Charvátová). Doklad zcela jasný a snadno pochopitelný pro existenci tohoto cyklu poskytují například dvousetleté periody výtvarných směrů z minulého tisíciletí: od románského umění přes gotické, renesanční, barokní až po moderní. Odrážely se dobře také v proměnách úprav krajiny i komunikačních drah.

Můžeme tedy očekávat, že světověk se začne v první polovině 21. století projevovat novými znaky i v krajině. Ostatně některé změny se nepochybně a nenápadně začínají uplatňovat už teď. Člověk v světověku bude v krajině zase jinak žít a krajinu jiným způsobem ovlivňovat (Květ, 2002).“

A takové ovlivňování lze spatřovat v „uzpůsobování si“ krajiny k vlastnímu využití, při uvědomění si odpovědnosti k jejímu zachování.

3.1.1 Voda a vodní plochy v kontextu vnímání člověkem, užítosti a možnosti

Zachování vodoteče středem ostrova a možnost využití vodních toků a ploch, včetně ploch kolem nich pro rekreačně-relaxační i sportovní účely, v rámci příměstského rekreačně-relaxačního prostoru je obecně vnímáno jako důležitá součást „živého“ místa.

Podle Nasara a Lina (2003) můžeme typy vodních ploch roztrdit do dvou velkých skupin: stojatá a plynoucí (v pohybu). Za stojaté považujeme plochu, statickou, klidnou a nehýbající se vodu (Booth, 1983), jakou nacházíme v některých rybnících, bazénech, jezerech kalužích, plesech a dírách na opotřebovaných površích cest. Za plynoucí vodu považujeme vodní toky, padající vodu a tryskající vodu, jak ji nacházíme ve fontánách, tocích tvarovaných stupňovitě, kaskádách a vodopádech. Plynoucí vodu tedy můžeme roztrdit do tří podkategorií: tekoucí, padající a tryskající. Tekoucí vodu nacházíme jak v přírodních, tak v umělých řečištích (Booth, 1983) a tekoucí „...dolů, podél. Přes a skrz různé povrchy a tvary...“ (McCulley, 1976). Rychlost vody a pohyb závisí na objemu, sklonu, velikosti a vlastnostech řečiště. Padající voda padá nesouvisle z vyšší úrovně do nižší. V závislosti na svislé výšce a tření povrchu se může rychlost vody měnit (McCulley, 1976) a může mít podobu volného padání, přehrazeného (zadržovaného), nebo šikmého pádu (Booth, 1983). Faktory jako objem, rychlost, výška vodopádu a jemnost mohou vytvářet další modely (Nasar a Lin, 2003).

Dle Nasara a Lina (2003) dosud žádná publikovaná studie netestovala tyto dohady o lidských reakcích na různé typy vodních typů v městském prostoru.

I v souvislosti s plánováním využití městského prostoru, který disponuje vodotečemi či vodními plochami pak pravděpodobně nepřekvapí výsledované tvrzení Nasara a Lina (2003), že: „Stojatá voda je více zklidňující a méně vzrušující ve srovnání s jakoukoli tekoucí vodou. Tryskající voda a její kombinace jsou vysoce upřednostňovány.“ I vzhledem k povaze prováděných výzkumů věnovaných této problematice (*pozn aut. - vnímání vody v městském prostoru*) pak autoři v závěrečném hodnocení doporučují: ...“jeden z finálních směrů výzkumu by rozhodně měl být brán v úvahu: designéři (zahradní architekti) by měli testovat účinky jejich realizované práce, měli by vidět, zda dosáhli efektu požadovaného v hodnocení, v preferenci k danému místu (volně dle Nasar a Lin, 2003).“

Kaplan (1997) se věnuje podrobněji místům přímo u řeky a svými zjištěními podtrhuje jejich vnímání, důležitost a funkčnost, čímž klade důraz na jejich zachování. (foto č. 1)

„Řeky a břehy řek jsou přirozeně upřednostňovány lidmi, protože často poskytují jak pocit uspořádanosti, tak pocit sounáležitosti a tajemnosti. Hodnota řek z hlediska rekreace jde mnohem dál, než je rybaření, plavení se na loďkách a další tradiční využití. Dokonce i nenápadné řeky poskytují zdroje potěšení a uklidnění pro ty, kdo užívají pouze břeh řeky, pozorují řeku z povzdálí, nebo jen vědí, že „tam“ je a je dostupná.

...scénérie, která je dostatečně bezpečná a čitelná tam, kde se člověk právě nachází, ale zároveň ho zve, aby postupoval a pokračoval v jejím prozkoumávání, je zvláště přitažlivá.

... Navíc řeka není řekou, pokud nemá kraj, proto je prostornost zlepšována těmito hranicemi (Kaplan, 1997) .“

Foto č. 1 – úprava břehů v dotčené části sledované lokality



Zdroj: archiv A. Staňková, 2013

„Jak voda sama, tak říční břeh mají vlastnosti, které mohou vyhovovat lidským potřebám. Není divu, že břeh řeky je místem, kde můžeme „složit své břímě“, hledat chvíli zklidnění, užívat si i velmi nečinného spočinutí. Mnoho z vlastností, které způsobují, že vyhledáváme a oceňujeme říční krajinu, najdeme právě na břehu řeky (Kaplan, 1997).“

Důležitost vnímání vody a vodních toků lidmi podtrhují ve své studii současně House a Fordham (1997), kteří v rámci výzkumu zdůrazňují význam zapojení veřejnosti jako nositele důležitých faktů v pochopení při plánování revitalizačních procesů: „Každý vodní systémy a tedy i každá řeka jsou zakotveny v určitém sociálním, ekonomickém a kulturním kontextu a rámci. Taková místa ale hrají často podstatnou roli nejen z pozice potenciálu rekreačního a volnočasového, ale i hospodářského a zemědělského. Přijetí účinných opatření a jejich realizace závisí i na porozumění a zapojení místně příslušné veřejnosti a ostatních zúčastněných stran. Kvalitativní a kvantitativní údaje, získané výzkumem v těchto skupinách ukazují na důležitost pečlivého vyhodnocení místního prostředí (socio-ekonomický a kulturní kontext), uvědomělého zvážení sociálních a komunikačních faktorů, jakož i uvážlivého návrhu projektu, pro nalezení shody či kompromisu pro realizaci. Přípravě před samotným plánováním, by měl být dán výrazný prostor, s ohledem na získání podpůrných klíčových faktorů pro úspěšné rozhodování (House a Fordham, 1997).“

Až v zarážející shodě, vedoucí k vyzdvihnutí důležitosti a pochopení lidského vnímání vody, řeky a říčních břehů (i v různých etnikách), je pak i například Manning (1997) a Yamashita (2002).

Manning (1997) potvrzuje, že pro krajinářské architekty by mělo být vnímání vody jedním z hlavních pohledů. Přitažlivost vody a její význam v krajině spočívá v jejím, až magickém, pojetí samotné existence hodnoty člověka, který v ní spatřuje jisté bohatství a přirozenou životadárnost (volně dle Manning, 1997).

Yamashita (2002), který zkoumal vnímání vodních ploch dětmi a dospělými v japonském říčním prostředí foto-projektivní metodou, k tomu přiřazuje kromě pragmatického i estetický prvek a dotýká se právě i kvalitativního 'generačního pojetí' vody v krajině:

„Voda je jedním z nejdůležitějších estetických prvků v krajině. Při plánování a utváření krajiny člověkem, je nezbytné znát vizuální kvality vody Litton (1977) tvrdil ve svém vizuálním hodnocení říční krajiny: Voda v krajině je dominantním prvkem pro svou viditelnost, ohyb, odlesky a barvu, což následně vytváří kontrast k přilehlým povrchům (Yamashita, 2002)“

Zube (1983) zjistil, že voda významně zvyšuje malebnost krajiny pro děti, zatímco pro dospělé má okrajovou důležitost.

Z analýzy výsledků projektu následně vyplynulo, že:

„Pohled na vodní hladinu, který odkazuje na obrazy, které nezahrnují žádné rozeznatelné, viditelné, objekty a dominuje jim vodní hladina, tvoří 53,8 % všech dětských obrázků, naopak jej zahrnuje jen 29 % obrázků všech dospělých...“

„Každý z obrázků dětí zobrazuje mnohem větší plochu vodní hladiny ve srovnání s obrázky dospělých (volně dle Yamashita, 2002).“

3.2 Veřejný prostor a sociologie

Z mnoha důvodů je třeba chápat správně pojmy veřejný prostor, veřejné prostranství, příměstská krajina a umět dobře rozlišovat jejich podstatu.

3.2.1 Veřejný prostor

Definici veřejného prostoru uvádí ve své práci Erbel (2010):

„Veřejný prostor je v přesném slova smyslu prostor přístupný všem, je to demokratická aréna, kde se mohou scházet a společně trávit čas lidé různých věkových skupin, společenských tříd, pohlaví a ras. Z postsocialistických měst, která od 90. let minulého století procházejí procesem rychlé transformace tento druh prostoru jak se zdá mizí. Pokud bychom chtěli nalézt společné jmenovatele změn, které tato města podstupují, jedním z nich by byl právě úbytek veřejných prostorů. Stále více veřejných zón je totiž nahrazováno soukromými prostory uzavřených komunit či prostory kvaziveřejnými. (pozn. aut. – např. obří obchodní centra).

„Obyvatelé města navštěvují komerční zóny či pobývají v soukromých bytech a domech. Upadající kvalita otevřených prostorů jen dále podtrhuje proces individualizace (Erbel, 2010).“

Poněkud tvrdé a pesimistické charakteristice, která nekompromisně uzavírá veřejné prostory do privátních sfér 'mocných jedinců' kontruje Pospěch (2013):

„Koncept privatizovaného prostoru s sebou však přináší pozoruhodný obrat. V protikladu k uměle vytvořenému prostoru obchodních center se „tradiční“ městský veřejný prostor začíná jevit jako něco přirozeného a neproblematického (Pospěch, 2013).“

Ve shrnutí různých definic veřejného prostoru Pospěch (2013) dospěl k následujícímu:

„Obecně vzato, většinu definic lze shrnout pomocí několika základních charakteristik, kterými jsou (A) multidimenzionalita, (B) normativita a (C) vztah (relace) mezi soukromou a veřejnou sférou (Pospěch, 2013).“

3.2.1.1 Kompozice údolních poloh a veřejného prostoru

Postavme zde nyní do kontextu „mladší“ stanovisko Marečka a Halamové (2010) ke kompozici údolních poloh při polyfunkčním krajinářském řešení s ohledem na budoucí využití lokality, kdy naopak antropogenním vlivům je nutné přičíst trvalý význam při vytváření koncepce využití veřejných prostor a pracovat s nimi:

„Kompozičně významné je zohlednění dynamiky vývoje antropogenních vlivů, které mají v údolních polohách svoji výraznou specifiku. Nejčastěji jsou to objekty nebo

činnosti spojené s vodou – mlýny, mlýnské zahrady, mlýnská technická zařízení, mostky, zpevnění břehů, studánky apod. Lze sem zahrnout i zaniklé lomy, skalní výchozy, zachované nebo obnovené historické stezky vedené v minulosti často údolními polohami. Údolní polohy vytvářely v minulosti do jisté míry samostatný celek nejen ekologický, ale i společenský a hospodářský, který při vytváření krajinného genia loci nelze přehlédnout (Mareček a Halamová, 2010).“

V souvislosti s dříve vyřčenými charakteristikami dostává konkrétní obrys v širších souvislostech shrnující popis veřejného prostoru Pospěcha (2013):

„Z uvedeného vyvstává představa veřejného prostoru jako konstrukce, která vzniká na městských veřejných prostranstvích a kterou lze uchopit ve vztahu k normativnímu ideálu nebo ve vztahu k soukromé sféře (Pospěch, 2013).“

3.2.1.2 Socializace veřejného prostoru

Opět se obraťme k soudobé deskripci Pospěcha (2013):

„Existuje řada případů, kdy určitá část města získala reputaci (sdílený význam), která však již neodpovídá skutečnosti. Důvodem je, že na utváření a proměnách těchto významů participuje řada různých aktérů: média, veřejnost, rodiče (kteří svým dětem zakazují oblast navštěvovat), realitní agentury a další. Význam místa proto začíná žít svým vlastním životem, pro nějž jsou ekonomické a politické faktory pouze jedněmi z mnoha.

Aby byl veřejný prostor možný, musejí jeho uživatelé sdílet určitou zásobu vědění, určitou sadu významů. Jelikož tyto významy jsou předávány v procesu prostorové socializace a vyjednávány v neustálé interakci rozmanitých skupin aktérů, nemůžeme o veřejném prostoru hovořit substantivně (jako o něčem, co je), ale pouze performativně: jako o něčem, co je stále znovu utvářeno, definováno a vyjednáváno. Veřejný prostor tedy není totéž co materiální veřejná prostranství nýbrž je něčím, co v podmínkách těchto prostranství vzniká (Pospěch, 2013).“

Zároveň ale Pospěch (2013) dodává: „Interpretativní přístup proto představuje pouze jeden z analytických pohledů, který nelze aplikovat nezávisle na podmínkách sociální struktury. Ambicí textu (*pozn. aut. - o interpretativním přístupu k městskému veřejnému prostoru*) je naopak poukázat na možnosti analýzy, které vyvstanou, budeme-

li nahlížet veřejný prostor skrze významy a sdílené reprezentace. Jinými slovy řečeno, není možné sociologické zkoumání veřejného prostoru redukovat pouze na interpretativní perspektivu. Zároveň není však možné je redukovat pouze na soubor materiálních veřejných prostranství ve městě. Specifika interpretativního přístupu propůjčují sociologii města možnosti, které lze využít v dalším empirickém výzkumu. Především jde o důraz na každodenní jednání aktérů a skupin aktérů jako významotvorný, a tedy (často implicitně) konstruktivní prvek (Pospěch, 2013).“

Pospěch (2013) dále uvádí po konfrontaci různých autorů charakteristiku, která je, z hlediska řešené lokality v této práci, pravděpodobně nejbližší tomu, jak byl zde veřejný prostor, a jeho proměna, uchopen. Odvolává se přitom na prezentace snahy prosazení humánní a sociální geografie, vyzdvihuje společenské funkce veřejných prostranství s poukázáním na promyšlený urbanismus. Socializační funkci prostoru považuje přitom za velmi významnou z hlediska „sžívání se“ s neznámými lidmi, což zároveň souvisí s procesy sociální integrace, interakce, reprodukce kulturních hodnot.

3.2.2 Veřejné prostranství

Zatímco u definice veřejného prostoru se odborníci v názorech různí, veřejné prostranství je na tom lépe, či jednodušeji. Přímo ho definuje zákon o obcích č. 128/2000 Sb. v § 34: „Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“

3.2.3 Příměstská krajina

Příměstská krajina je například podle Lipského (1999): „...čtvrtý základní krajinný typ podle stupně antropogenní přeměny. Krajina hustě osídlená s heterogenní mozaikou zastavěných ploch, obdělávaných prostorů, zbytků izolovaných přírodních ekosystémů a hustou sítí koridorů; krajina jemně zrnitá s maximální hodnotou mozaikovitosti a fragmentace; vysoké množství introdukovaných druhů a pěstovaných kultivarů v užitných i okrasných zahradách; dynamický expanzivní typ krajiny (Lipský, 1999).“

Při srovnání předchozích tvrzení odborníků dostává **příměstský přírodní prostor** charakter kompilátu veřejného prostoru, veřejného prostranství, živé přírody a městské části – příměstské krajiny. Jde o místo ležící v těsné blízkosti města, ne příliš daleko od jádrového území, disponující relativně snadnou dostupností a alespoň minimální vybaveností (vzhledem k blízkosti města). Může být příměstským prostorem přírodním / krajinným, nebo urbanizovaným s charakterem venkovských sídel (tzv. satelitní městečka).

Z prezentovaných názorů odborníků plyne důležitost uvědomění si významu a potřebné citlivosti při zacházení s veřejnými i příměstskými prostory. Řečené je přesvědčivým dokladem toho, že při revitalizování krajinných prvků, které se v našem případě týkají příměstského prostoru ve vlastnictví města, je zapotřebí zodpovědně zvážit všechny aspekty, které ovlivňovaly jeho minulost, ovlivňují jeho současnost a budou ovlivňovat jeho budoucnost. Člověk a jeho schopnost uvědomění si souvislostí, jeho sociální vnímání a umění chápat sociologický kontext, v tomto procesu hraje nejvýznamnější roli.

3.2.3.1 Příměstská krajina a její využití

Z uvedených charakteristik různých autorů lze vyvodit charakter příměstské krajiny:

Příměstská krajina je místem orientovaným na využití v rámci zájmových sportovních, kulturních a volnočasových aktivit, jako relaxační a odpočinková zóna, je zelenou oázou města. Ačkoliv (nebo možná právě i díky tomu) těsně navazuje na městskou zástavbu, je klidovou zónou hojně využívanou pro rekreační účely i turistický ruch. Je ceněnou devizou města, a to si jeho hodnotu v současné době velmi dobře uvědomuje. I proto v současné době dochází k četným revitalizacím (nebo zakládání nových) původních příměstských parků, při zachování všech aspektů, které odpovídají požadavkům na vytvoření moderního veřejného prostoru. Náležitá pozornost je zde věnována jak biotickým, tak i abiotickým prvkům z hlediska dlouhodobé udržitelnosti.

Před tím, než se pokusíme vyhodnotit, zda v konkrétním případě sociální a sociologická funkce začleněná do souvislosti s požadavky revitalizace příměstského veřejného prostoru, naplnila očekávání na živý veřejný prostor se všemi jeho pozitivy, se ještě věnujme pohledu na rekreační využití příměstské krajiny pohledem odborníků.

Mareček (2002) se k možnostem využití příměstské krajiny (*pozn. aut. - a v podstatě potvrzuje správnost záměrů revitalizace takových prostor*) vyjadřuje následovně: „Nárůst rekreačních zájmů zejména u městského obyvatelstva prakticky ve všech ekonomicky rozvinutých zemích vyvolává naléhavou potřebu řešení nových rekreačních možností. Zpravidla nejreálnějším prostorem pro rozvoj těchto aktivit je **bezprostředně blízké okolí sídel**, zejména pro svoji snadnou a rychlou dostupnost. Toto „příměstské specifikum krajiny“ je pro většinu území našeho státu velmi typické.

Významnou formou rekreačního využívání příměstské krajiny jsou především volné pohybové aktivity, to je zejména systém delších i kratších procházkových či projížděkových možností. Předmětem řešení je tedy téměř vždy širší, víceméně polyfunkční území. Další formou je využívání zajímavých územních lokalit pro rekreační pobyt s různými alternativami rekreačního využití. Předmětem řešení je v tomto případě izolovaná územní lokalita. **V tomto smyslu, respektive rozmezí, se v podstatě z pohledu územního plánování rozvíjí rekreační využití příměstského území většiny evropských měst.**

Pro podmínky České republiky s často velmi různorodými hodnotami vnějšího prostředí sídel - **více narušené** krajinné hodnoty (vytvoření vybraných, izolovaných, racionálně dopravně propojených lokalit) vs. **méně narušené** krajinné hodnoty (rekreační aktivity propojeny s ostatními provozně hospodářskými funkcemi území), budou pravděpodobně vhodné obě uvedené formy s tím, že větší důraz by měl být kladen na „integrované“ pojetí rekreace, organicky začleněné do kontextu navazující krajiny. Důvodem je **existence řady území v okolí našich sídel s výrazně pozitivními hodnotami či předpoklady pro tyto integrační přístupy a dále to jsou důvody kulturně – společenské.** V našem národním vědomí je totiž stále živá představa o dobře a účelně hospodářsky kultivované krajině, která je současně krajinou pořádanou a krásnou. Procházka jihočeskou, východočeskou, jihomoravskou nebo valašskou krajinou představuje naši trvalou národní kulturní hodnotu. Zdá se, že přímo úměrně s poznáváním cizích zemí bude tato hodnota domova narůstat. Kořeny tohoto lidového krajinářského vědomí, myšlení, je třeba hledat nejen v dlouhodobém krajinářském vlivu baroka a krajinářského romantismu u nás, ale i ve velmi spontánním celoplošném projevu lidového krajinářství (Mareček, 2002).“

3.2.3.1 Prostupnost krajiny

„Když se dnes procházíme krajinou, můžeme sledovat stopy dávné či nedávné činností lidí. Ve městě události staré několik roků, nebo několik staletí snadno vysledujeme podle stáří budov. Vejdeme-li do "volné" krajiny v členitém území s vyšší nadmořskou výškou, zachytí oči stopy rozdílného porostu v rovinnatých územích s poli, a na prudkých svazích kopců nebo údolí.

... Za tisíciletí nebylo v kraji místo, kterého by se lidská ruka vícekrát nedotkla. Proto nyní můžeme cítit dlouhou dobu žití člověka v krajině v každé její části.“ (Květ, 2002)

O vzájemné interakci člověka a krajiny v plynutí času, přizpůsobování a přizpůsobování se, bylo předloženo již dostatek tvrzení. Zcela jistě mezi vlivy „podepisujícími“ se na tváři krajiny je pohyb člověka. Víceméně výrazný vliv je možné pozorovat s odstupem času, kdy některé z cest vytvořených člověkem podlehnou zániku, jiné jsou naopak výraznější. O významu cest z pohledu sociologie není třeba pochybovat.

V souladu s pohledem Pospěcha (2013) o významu a reprezentaci veřejného prostoru a dále Marečka (2002) je třeba se na tento podívat více z hlediska jeho vnímání člověkem – pohybu v něm (dostupnosti), dostatku prostoru k setkávání i soukromí (cesty vs. stezky) a celkového vnímání a potřeby souznění člověka a krajiny.

Zde je třeba upozornit na postřehy Květa (2002), který vysvětluje budování sítí stezek a cest ve vztahu k člověku a jeho historii. Odraz jeho tvrzení můžeme dále najít jako uplatněný i v koncepci údolních poloh Marečka a Halamové (2010) zejména po stránce sociologické a z pohledu prolínání historie do současnosti:

„Vývoj sítě starých stezek jako prapůvodních lidských dopravních tras ovlivňoval lidskou společnost během dlouhých tisíciletí. Změny v komunikacích lidí a s tím spojené chování člověka se odrazily v proměnách vzhledu krajiny. Postupný, nenáhlý, někdy ale velice výrazný vliv člověka na přírodní podstatu se projevoval jako důsledek různých vlivů, které však působily ve své spojitosti.

Základními úkazy, které vedou ke vzniku sídel a stezek, jsou **čtyři sítě** v krajině. **První síť, poruchy v zemské kůře**, vede k vertikálnímu členění krajiny. Členění zemského povrchu způsobují vertikální pohyby bloků zemské kůry vyvolané

planetárními, geologickými pochody. Takto vzniklá síť se jeví dobře i prostému oku, které vnímá roviny, údolí, kopce, pohoří.

Druhá síť, hydrografická, svědčí o vzniku niv, které vedou krajinou vodu. Tato síť je závislá na předchozí síti poruch v zemské kůře především s jejími poklesovými partiemi a na režimu vodních srážek. Jde tedy o fyzicko-geografické projevy.

Třetí síť, staré stezky především dálkových tras, se stala odrazem průběhu hydrografické sítě. Predispozice stezek vzniklé podél niv (u větších niv jsou to obvykle jejich okraje, tedy první terasa) se uplatňovaly především v první etapě osídlování krajiny člověkem. Teprve soustavné využívání predispozic stezek člověkem vedlo k jejich samotnému vzniku. Vidíme, že síť stezek se objevila v důsledku fyzicko-geografických i socio-geografických jevů.

Čtvrtá síť, první informační síť člověka, vznikla neplánovaně, když lidé procházeli po stezkách a získávali při setkáních různé podněty - od výměny materiálů i myšlenek přes první obchodní kontakty až po zprávy o uměleckých projevech. V tomto případě šlo už jen o socio-geografické jevy (Květ, 2002).“

3.3 Lužní lesy a údolní polohy – funkce a kompozice, úpravy

Úzký vztah mezi lužními lesy a údolními polohami vyplývá z jejich spojení – lužní lesy v údolních polohách. Samotné kompozice obou zmíněných závisí na mnoha aspektech, které je třeba při jejich ochraně, revitalizaci a rozvoji, respektovat. I v případě hledání a realizace kompromisů je nutné brát v úvahu primární odpovědnost vůči prostředí a dbát na maximální dodržování stanovených zásad udržitelného rozvoje a ochrany přírody při hospodaření v krajině a 's krajinou'. Odborníci se tyto kontrastní pohledy, na vytváření „obnovených“ ploch příměstské krajiny, dříve 'divoké', nyní využívané člověkem, snaží uchopit racionálně a vyvozují doporučení pro typické i atypické (z hlediska polohy, funkčnosti a požadavků na využití krajiny) lokality přímo či nepřímo ovlivňované člověkem.

3.3.1 Lužní lesy

Území, které je z pohledu práce sledované, nabízí rozmanitou škálu původní vegetace v souvislosti s propojením geologických základů krajiny, lužní les v této poloze je typickým příkladem.

Přímou charakteristiku specifika lužního lesa najdeme například u Neuhäuslové a kol. (1998) : „Hygrofilní až mezohygrofilní listnaté, výjimečně smíšené lesy s příměsí smrku (*Picea abies*), periodicky nebo epizodicky zaplavované a ovlivňované často výrazně pohyblivou a občas nad půdní povrch vystupující podzemní vodou, rozšířené na lužních a glejových půdách od nížin do montánních poloh (Neuhäuslová a kol. (1998).“

V Mapě potencionální přirozené vegetace České republiky Neuhäuslová (1998) uvádí specifikaci druhů lužního lesa a nás a pro ně dominantní dřeviny:

Střemchová jasenina – místy v komplexu s mokřadními olšinami; typické jsou fytocenózy s dominantním jasanem (*Fraxinus excelsior*), řidčeji s převažující olší (*Alnus glutinosa*), nebo lípou srdčitou (*Tilia cordata*) a s častou příměsí střemchy (*Padus avium*) nebo dubu letního (*Quercus robur*)

Střemchová doubrava a olšina s oslicí třeslicovitou, místy v komplexu s mokřadními olšinami a společenstvy rákosin a vysokých ostríc; do této mapovací jednotky jsou řazeny **lužní doubravy a olšiny**. Pro **lužní doubravy** je dominantou dub letní (*Quercus robur*), přimísená bývá střemcha (*Padus avium*) a lípa srdčitá (*Tilia cordata*) ve vlhčích polohách je typický výskyt olše lepkavé (*Alnus glutinosa*) s příměsí vrby křehké (*Salix fragilis*). Místy bývá vysazován jasan (*Fraxinus excelsior*). **Mokřadní olšiny** jsou ve stromovém patru tvořeny dominantní olší lepkavou (*Alnus glutinosa*) a v keřovém patru málo náročnými keři (*Frangula alnus*, *Salix cinerea*), řidčeji střemchou (*Padus avium*).

Smrková olšina je reprezentovaná především olší (*Alnus glutinosa*) a pravidelnou příměsí smrku (*Picea abies*), nechybí jeřáb (*Sorbus aucuparia*) a slaběji bříza (*Betula pendula*, *Betula pubescens*), místy je vysazována olše šedá (*Alnus incana*). Objevují se zde i méně náročné dřeviny jako *Frangula alnus*, nebo *Picea abies*, v keřovém patru.

Topolová doubrava místy v komplexu s jilmovou doubravou; najdeme zde třípatrové porosty s dominantním dubem letním (*Quercus robur*) a topolem černým (*Populus nigra*) – mnohde letité exempláře. Objevuje se střemcha (*Padus avium*) a hospodářsky preferovaný jasan (*Fraxinus excelsior*), ve starších keřových porostech pak *Padus avium* a *sambucus nigra*.

Jilmová doubrava - je typická výskytem dubu letního (*Quercus robur*) nebo jasanem (*Fraxinus excelsior*), s nižším podílem jilmů (*Ulmus minor*, *Ulmus laevis*), často zde najdeme lípu srdčitou (*Tilia cordata*) nebo na vlhčích místech olši lepkavou (*Alnus glutinosa*), na sušších místech habr (*Carpinus betulus*) nebo javor babyku (*Acer campestre*).

Jilmová jasenina v komplexu s topolovou jaseninou – tomto společenství s bohatou vertikální strukturou jsou dominantními jasaný úzkolisté (*Fraxinus angustifolia*) a duby letní (*Quercus robur*), typický je výskyt lípy srdčité (*Tilia cordata*) a jilmu (*Ulmus minor*, *Ulmus laevis*), objevuje se i jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a topoly (*Populus nigra*, *Populus alba*, případně *Populus canescens*). Pro vlhčí stanoviště je typická také olše (*Alnus glutinosa*) a babyka (*Acer campestre*). V peřových patrech najdeme kromě zmlazených dřevin častou *Swida sanguinea* a *Sambucus nigra* (volně dle Neuhäuslová, 1998).

Výše uvedená charakteristika zaplavovaného území je pro sledovaný prostor příhodná a odpovídá popisu Neuhäuslové (1998), zkoumané území je nepravidelně zaplavováno – viz foto č. 2 a 3:

Foto č. 2 – Santos pod vodou při rozliti Otavy v létě 2013



Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková , 2013

Foto č. 3 – Santos pod vodou při rozlíví Otavy v létě 2013



Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2013

3.3.1.1 Význam lužních lesů v krajině

Lužní les patří k druhově nejrozmanitějším ekosystémům u nás. Hlavním znakem pro lužní les je přítomnost vodního toku nebo velkého množství podzemní vody v jeho blízkosti. Lužní lesy najdeme v nížinném pásmu na pravidelně zaplavovaném území kolem řek. Podle Neuhäuslové (2003) tato společenstva tvořila v přirozené krajině celé republiky pravidelný vegetační kryt na čerstvých a vlhkých lužních a glejových půdách v bezprostřední blízkosti potoků a řek. Neuhäuslová (2003) upozorňuje na nevhodnost likvidace a neuvážených změn ve struktuře lužního lesa:

„Vlivem dalšího hospodaření člověka v krajině (vysekávání pobřežních vrbových křovin, vodohospodářské úpravy, rekreační aktivity apod.) byla tato společenstva výrazně zmenšena na pouhé zlomky svého původního rozšíření.

...K ústupu porostů stromových vrb přispěla též v rámci velkoplošného odvodňování a scelování pozemků likvidace starých říčních ramen, často obklopených stromovými vrbinami. Všechny tyto zásahy vedly k narušení vodního režimu území, v nížinách místy k počínající aridizaci. O nevhodnosti odstraňování těchto porostů, majících v krajině vodoochrannou, břehoochrannou a půdoochrannou funkci, a regulaci

toků, bylo možné se přesvědčit při katastrofálních záplavách na mnohých našich řekách v posledních letech (Neuhäuslová, 2003) .“

Lužní lesy v údolních polohách jsou podle odborné veřejnosti zejména cennými společenstvy rostlin a živočichů, plní zásadní funkci ekologickou i vodohospodářskou jsou významné z hlediska biodiverzity a ekologické stability krajiny. Neúměrné či neuvážené zásahy do jejich struktury, jejich likvidace nebo cílené vysušování, způsobuje negativně dlouhodobě nepříznivé dopady na krajinu, údolní polohy nevyjímaje.

Na důležitost vodohospodářského a ekologického aspektu niv vodních toků upozorňuje Just (2005) ve stati věnované vodohospodářským technickým úpravám. Zdůrazňuje zejména to, že nevhodné zásahy mohou nevratně poškodit rozsah, členitost a stabilitu vodního a zvodnělého prostředí a ohrozit tak životaschopnost biotopu, biodiverzitu a destabilizovat společenstva vodních živočichů. S odvoláním na vzrůstající rozsah revitalizačních opatření týkajících se vodních toků a jejich niv u nás pak preferuje, v oblasti vegetačních zásahů, přirozený 'výběr' zeleně: „V první řadě je třeba chránit stávající zeleň, která se přirozeně vyvíjí, a využívat samovolného zarůstání z náletů a vegetativní obnovu. Tato zeleň, která uspěje v přírodním výběru, zpravidla dobře vyhovuje místním podmínkám a nejlépe prospívá. Tento způsob ozeleňování je také nejlacinější.“ Důraz klade na správné zhodnocení stavu existujících porostů, kdy by podle něj měla být jednoznačně brána v potaz hlediska dendrologická, ochranná i vodohospodářská (volně dle Just, 2005).

Just (2005) zároveň zohledňuje aspekt interakcí mezi člověkem a přírodou, když přikládá důležitost koncepci revitalizačních staveb ve vztahu k veřejnosti, která by měla být 'přiměřeně vstřícná': „Turistická pěší nebo cyklistická stezka by měla být kolem revitalizovaného díla vedena obstojným způsobem, s případnými vyhlídkami a odpočívkami. Pokud stavba vytváří bezprostřední přírodní zázemí obce, může na ni navazovat okružná vycházková pěšina. Ale i tady platí, že každý by měl zřizovat jenom to, co pak dokáže spolehlivě udržovat (Just, 2005).“

3.3.2 Význam a kompozice údolních poloh

3.3.2.1 Význam údolních poloh

Četný výskyt lokalit charakterizovaných jako údolní polohy, vede zejména v případě jejich umístění v blízkosti jádrových zón měst a požadavky na jejich využití, k zamyšlení nad jejich hodnotou a významem. Mareček (2005) toto charakterizuje:

„Hustota venkovského osídlení a početnost údolních poloh jako prostorů s vysokými obytnými předpoklady vytváří na našem venkově výborný předpoklad pro jejich rekreační využívání (Mareček, 2005).“

„Významnou hodnotou naší krajiny jsou velmi četné a různorodé údolní polohy.

Typickým rysem údolních poloh je jejich nejen výšková, ale i půdorysná členitost. Různorodými údolními šířkami jsou tak vytvořeny celé sestavy možností pro tvorbu měřítkově i obsahově rozmanitých kompozic, jejichž obytně požadovaná proměnlivost zde působí přírodě podobným, tedy vhodným a nenásilným způsobem.

Údolí spolu s vodotečemi jsou „nejpřirozenějšími krajinnými liniemi“ modelujícími významným způsobem velké krajinné prostory. Základním výtvarným přístupem ke krajinářskému řešení údolních poloh a vodotečí by proto mělo být jejich zdůraznění přirozeně utvářenou, zejména vysokou stromovou vegetací.

Údolní polohy jsou prostorovým kontrastem roviny, „dojmově samostatným, intimním světem“. Ve spojení s proměnlivostí přírodních podmínek a prostorovou souvislostí trasy, jsou ideální krajinnou zónou pro řešení zejména procházkového typu rekreace v rovinaté zemědělsky intenzivně využívané krajině (analogie parku v Průhonicích (Mareček, 2005).“

Kromě toho Mareček (2005) neopomíná ani socializační význam takových prostor, které často pomyslně spojují sídla i města: „Mezi skupinami obcí by tak mohly vznikat určité společně využívané prostory – zóny s touto perspektivně velmi významnou sociální funkcí. Konkrétním projevem takto celospolečensky rozvíjených území by pak měla být soustava dojmově a funkčně gradovaných rekreačních lokalit, které jsou zvláště aktuální v rámci rozvoje venkovských mikroregionů (Mareček, 2005).“

3.3.2.2 Kompozice údolních poloh

Podrobně se problematice kompozice údolních poloh, do níž předmětná lokalita patří, v souvislosti se začleněním do příměstských a městských užitných prostor věnují Mareček a Halamová (2010):

„Údolní polohy, jejichž významnou součástí jsou vodoteče a různé formy údolních luk, jsou významným fenoménem české krajiny. Jejich význam není dán velikostí plochy, ale zejména jejich vnitřní strukturou, prostorovým rozmístěním v území a zejména pak výraznou funkční, krajinářskou komplexností. Údolní polohy a jejich doprovodné luhy mají v současné době mimořádnou úlohu v různých typech revitalizačních programů, v programech rozvoje venkova a v narůstajících požadavcích uplatňování sociálních a kulturně společenských krajinářských hledisek.

Východiskem pro stanovení výsledných, obecně platných metodických kompozičních principů bylo stanovení následujících kritérií:

1. Základní krajinářskou hodnotou údolních poloh je ochrana a tvůrčí rozvoj přírodních prvků (terén, voda, vegetace), které zde zcela mimořádně tvoří podstatu obsahu a formy kompozice.
2. Kompozice údolní polohy musí vyjadřovat dynamiku historického vývoje antropogenních vlivů, které zde mají zcela osobité hodnoty.
3. Kompoziční pojetí údolních poloh je nutné řešit v úzké metodické souvislosti se stávajícím venkovským osídlením a jeho dalším rozvojem.
4. Údolní polohy mají nezastupitelnou úlohu ekologickou zejména v územním systému ekologické stability a v revitalizačních programech. V tomto směru jsou z hlediska komplexního krajinářského řešení nezastupitelné.
5. Typická krajinářská polyfunkčnost údolních poloh je reálně řešitelná pouze jako součást souhrnného krajinného plánu (Mareček a Halamová, 2010).“

Mareček a Halamová (2010) zároveň upozorňují na negativa působící ve snaze o oživení takových příměstských prostor:

„Údolní polohy zahrnující údolní nivu a navazující terasy a terénní hrany okolního území představují mimořádně významnou a neopakovatelnou součást české krajiny. Aktuálnost jejich krajinářského řešení je dána tím, že se zde jednak souběžně uplatňují podmínky přírodní (vegetace, voda, terén) a kulturně společenské (obytnost,

estetika) a jednak tím, že jsou soustavně narušovány zejména nevhodnými antropogenními vlivy danými nejčastěji výrazně úzce resortními hledisky na podnikatelské i řídicí úrovni (Mareček a Halamová, 2010).“

Autoři zdůrazňují dále důležitá fakta pro záměry citlivé a úspěšné revitalizace: „Významnou kompoziční formou musí být vyjádření historické geneze (stopy) vývoje přírodních podmínek a soustavy antropogenních vlivů, které mají v údolních polohách výraznou specifiku.

Krajinářské řešení údolních poloh bude velmi často ovlivněno potřebou uplatnění asanací technických prvků a revitalizačními programy, které by měly upřednostňovat přírodě blízké formy a vytvářet tak nový soudobý typ krajinných zón a jejich kompozičního pojetí (srov. Mareček a Halamová, 2010; Průhonický park).“

3.3.3 Úpravy a hodnoty systému zeleně v osídlené krajině

3.3.3.1 Zásady a pravidla pro úpravu zeleně sídel a krajiny

Detailní rozbor zásad, obecně platných pravidel a hodnot pro úpravu zeleně sídel a krajiny provádí Hurych (2003):

Dřeviny v systému zeleně sídel a krajiny plní mnoho funkcí obecných (funkce mikroklimatické, hygienické, rekreační, architektonicko-estetické, kulturní apod.) i speciálních (funkce ochranné a izolační, meliorační, protierozní, protipožární apod.). Jsou základním prvkem všech sadovnických a zahradnických úprav.

Sadovnické hodnoty okrasných dřevin

Při řešení úloh v zahradní a krajinářské tvorbě je nezbytná komplexní znalost dřevin, všech jejich znaků a vlastností. Nelze přitom zapomínat, že některé mohou být pro určitý záměr kladné, pro jiný naopak záporné (proporce, rozšiřování samovýsevem, nebo odnožováním, existence plodů atd.)

Základními hledisky jsou:

- A. Vnější (vzhledové, estetické) znaky tj. habitus dřeviny (celková výslednice vnějších znaků dřeviny);
- B. Vlastnosti dřevin (rychlost, délka života, výmladnost);
- C. Ekologické a pěstitelské požadavky ovlivňují výběr dřevin pro dané stanoviště (nárok na klima, půdu, vláhu, světlo, čistotu ovzduší apod.);

D. Použití dřevin vyplývá z předchozích kritérií a požadovaných funkcí výsadeb. Často je nutné zohlednit charakter prostředí z hlediska fytoecologického nebo jen přítomnosti určitých dřevin v blízkosti. Jiná skladba dřevin bude vhodná např. pro domácí zahradu než pro veřejnou zeleň, a zde opět různá pro funkci převážně reprezentační či rekreační, protierozní apod. V užším pohledu je zapotřebí zvolit jiné druhy např. pro uliční stromořadí (odlišné opět pro úzké nebo široké ulice) než pro stromořadí v krajině, dřeviny pro živé ploty a stěny podle požadované výšky apod. V úvahu je nutné vzít i otázky ekonomické a pracovní, náročnost a možnosti následné péče.

Význam dřevin z hlediska kompozice zeleně

...určité dřeviny v různých konkrétních podmínkách mohou plnit i jiný účel. Z tohoto hlediska rozlišujeme:

A. Základní (cílové, kosterní) dřeviny – vytvářejí hlavní hmotu (kostru) sadovnické nebo krajinářské kompozice a musí ji dlouhodobě podržet. Nesmějí vyžadovat žádná zvláštní pěstitelská opatření. Hlavní složku tvoří domácí a zdomácnělé stromy;

B. Doplnkové dřeviny jsou ty, které vytvářejí kompoziční doplněk především po stránce estetické. Důležitou složkou této skupiny jsou okrasné keře, které vytvářejí dokonalé uzávěry, a tím i intimitu určitých partií (kulisy ve výši očí a pestrost. Doplnkovými porosty jsou i popínavé dřeviny;

C. Dočasné výplňové dřeviny jsou rychle rostoucí levnější a snadno dostupné stromy, výjimečně i keře, které mají brzy vytvořit funkční kostru úpravy;

D. Průpravné (pionýrské) dřeviny jsou nenáročné druhy stromů a keřů, které poměrně dobře rostou ve zvláště ztížených vegetačních podmínkách, tj. na devastovaných půdách (různé výsypky, plochy narušené průmyslovou činností apod.), exponovaných stanovištích vůči slunečnému záření, mrazu a proudění vzduchu;

E. Podrostové dřeviny dotvářejí vnitřní prostor ve stinných partiích vyšších porostů. Druhy této skupiny snášejí nebo vyžadují zastínění. Spolu s vyššími stromy vytvářejí určitou formu biocenóz a obohacují i život fauny. Souvislým zápojem umožňují i racionální údržbu ploch zeleně, neboť odpadá obtížné

sekání trávy mezi kmeny stromů. Patří sem jak některé nižší stromy (střemchy, hlohy, některé javory apod.), tak zejména keře různé výšky. Přímo pod stromy se však nesmějí sázet vyšší druhy, aby neprorůstaly do jejich korun a nebyly příčinou prosýchání. Často vyrůstající plevelné dřeviny (přirozené nálety) se musí z podrostů odstraňovat;

F. Pokryvní (půdopokryvné) dřeviny jsou nižší druhy a kultivary listnatých i jehličnatých keřů, popř některých popínavých dřevin, které jsou schopny vytvořit hustý zápoj, zcela zakrýt půdu a tím i zabránit zaplevelování (Hurych, 2003).“

Uvedená kritéria i jejich realizované výjimky později potvrzuje jak dendrologický průzkum, tak navržené a později i realizované vegetační úpravy lokality.

3.3.3.2 Stresové faktory vyvolané zásahem člověka

Stresovým faktorům, které na rostliny a dřeviny působí, se věnují někteří autoři odborných publikací o rostlinách a vnějších vlivech na ně, mezi nimi např. Bláha a kol. (2003). Ponechme nyní stranou vlivy přírodního prostředí (ty již byly výše popsány) a podívejme se, jak se na vztah rostliny a člověka, jako hlavního stresového faktoru (byť z pohledu globálního, ve vztahu k tropickým lesům) dívá:

„Mnohými svými aktivitami se „pán tvorstva“ sám nechtěně obsadil do role velkého nepřítelů přírody.

Jak se zdá, vztahy mezi člověkem a jeho životním prostředím, tedy přírodou, se dostaly do permanentní krize. Hlavní důvody lze spatřovat v sebestředném lidském myšlení spojeném s iluzí, že jeho technika dokáže napravit minulé, stávající i budoucí prohřešky vůči přírodě. Nepříznivý vztah člověka vůči přírodě se navíc vyostřuje nadměrným růstem lidské populace. Homo sapiens, velmi brzy od počátku svého objevení se na této planetě, ovlivňoval okolí daleko více, než ostatní živočišné druhy. V současnosti člověk porušuje celou řadu přírodních zákonů, ničí své životní prostředí a pak vydává neefektivně a zbytečně energii na nápravu; někdy je bohužel již příliš pozdě (Bláha a kol., 2003).“

Je správné se, byť v menším měřítku, obávat činnosti člověka vůči přírodě i na zdánlivě tak „malých“ projektech, jakými jsou právě například revitalizace příměstských prostor. Nicméně už samotný fakt, že k nim lidé z velké části přistupují

zodpovědně a na bázi odborné, je do budoucna příslibem toho, že člověk usilovně nepracuje na zničení svého přírodního prostředí, ale naopak.

Vraťme se k Šimkové (2012) projektu vegetačních úprav na ostrově Santos, který zohledňuje dostupné parametry a odborná zjištění a pokračuje:

„Návrh výsadeb: Návrh výsadeb je koncipován na základě prostorového členění, které vyplynulo ze soutěžního návrhu řešení parku.

Výsadby stromů: do okrajů prosvětlených skupin, do míst s rozpadající se věkovou či druhovou skupinou nové solitery, obnova plášťů a clon (foto č. 4 a 5). Druhové složení s podporou cílových kosterních dřevin a druhů s plody pro rozšíření potravní nabídky pro faunu ostrova. Stromy jsou sázeny jako kamenné tvary i jako keřové tvary stromů.

Foto č. 4 - „broukoviště“ s řešenou výsadbou v okolí



Zdroj: archiv A. Staňková, 2014

Foto č. 5 – založení nové stromové výsadby



Zdroj: archiv A. Staňková, 2014

Výsadby keřů: mimo zmlazené stávající skupiny, které budou ponechány, do okrajů skupin podél stávajícího příjezdu, solitéry do exponovaných míst (keřové vrby v detailech podél obnoveného propojovacího kanálu. *(foto č. 6)*

Foto č. 6 – úprava mostku přes náhon s výsadbou keřů podél cesty



Zdroj: archiv A. Staňková, 2014

Výsadby trvalek a trav ke zplanění: u nového mostu, podél obnoveného propojovacího kanálu v centrální části, jako předěl u sezení a stojanů na kola. Zde jsou výsadby od okolních povrchů odděleny prknem. Vytýčení výsadby trvalek je nutno přizpůsobit skutečnému stavu stanoviště a odsouhlasit při realizaci autorským dozorem. Podél propojovacího kanálu budou vytvarována stanoviště pro vlhkomilné rostliny.

Výsadba cibulovin: tvořena dosadbou bledulí – lokalizace bude vymezena v rámci autorského dozoru.

Vegetační povrchy

Kvalitní podrosty s plochami břečťanu budou vyžínány a bude rovněž ponechána stávající bylinná skladba v plochách pod skupinami stromů, kde nedochází k rovnání terénu. Plochy s vyšší vybaveností v centrální části u kiosku a podél propojovacího kanálu jsou navrženy jako pobytové s parkovým trávníkem. Chemické ošetření je navrhováno pouze u ploch, které budou zakládány na navážkách ornice.

Trávník parkový: Intenzivní pobytové plochy centrální části a plochy u propojovacího kanálu. Trávníky pod stávajícím mostem a městské pláže severní části ostrova budou zakládány bez chemického ošetření s možností ponechání kvetoucích druhů.

Bylinné podrosty: zakládány v plochách dorovnaných podrostů rozvolněných skupin. V co největší míře bude zachován stávající podrost, obnova bude probíhat na plochách kolem zakládaných cest a na plochách s dorovnáním terénu.

Stávající plochy s výskytem sněženek budou co nejvíce zachovány – bude vymezeno v průběhu realizace.

Jižní část ostrova je ponechána v přírodním stavu s minimem zásahů, rovnání terénu – dominuje zde funkce biocentra.

Pro všechny vegetační prvky jsou stanoveny závazné technologie založení.

Stavební objekt bude využívat dosavadního technického vybavení území v rozsahu obnovovaných cest a pěšin. Navržené práce nebudou mít žádný vliv na podzemní vody (Šimek, 2012).“

4 Materiál a metody

4.1 Metodika teoretické části práce

Na základě studia odborných pramenů a dostupné literatury, včetně monografií a publikovaných prací v elektronických médiích, byla provedena literární rešerše. Ta významově i pojmově představuje rámec řešené problematiky a názorovou shodu na různých úrovních, ale i reflexi rozporů mezi doporučovanou teorií a aplikovanými postupy v praxi. Komparace vychází z časově rozdílných autorských zjištění a postupujících průzkumů v souvislosti s vývojem a stupněm závislosti člověka žijícího v urbanizovaném prostředí spojeném s krajinnými prvky původní přírody, které přetváří. Deskripce doporučených postupů v rámci zásahů do krajiny, vycházející z tradičních hodnot, konfrontovaná se soudobými poznatky aplikace v praxi, poskytuje konkrétní představu o procesech probíhajících v příměstských veřejných prostorech a jejich vývoji.

4.2. Metodika empirické části práce – vlastní výzkum

Praktická část práce se v první části zabývá deskripcí zkoumaného území z hlediska historie geologie, přírodních podmínek a vlivů. Po zdůvodnění potřeby revitalizace prostoru navazuje charakteristikou záměru revitalizace a poslední část se zabývá výzkumem sledujícím dopady uskutečněného projektu revitalizace říčního ostrova v příměstském veřejném prostoru. Zabývá se sledováním skupiny uživatelů a návštěvníků, zjišťuje názor vlastníka lokality a nezanedbává ani lidský faktor, důležitý v procesu vnímání lokality a její funkčnosti jako celku.

4.2.1 Výběr řešeného území

Výzkumné místo, říční ostrov Santos v příměstském lesoparku Luh, ležícím v těsné blízkosti města Sušice, bylo zvoleno s ohledem na autorovu místní znalost prostředí – prostor znal a jako návštěvník využíval i v době před jeho proměnou, sledoval průběh prací v rámci projektu revitalizace a byl (a je) jedním z „hodnotitelů“ její efektivity. V rámci diskuse a interpretace výsledků místního šetření mohl eliminovat či zohlednit některé nezachytitelné vlivy, které se do samotného terénního

šetření nemohou fyzicky promítnout, nicméně jsou důležité z hlediska zakomponování kognitivního vnímání sledovaných oblastí do vlastního procesu hodnocení. Rovněž na základě znalosti prostředí bylo možné vyslovit doporučení vyplývající z analýzy jištěných dat v souvislosti s možnostmi lokality.

4.2.2 Metodika výzkumu

Vzhledem k záměru šetření (ověření vyslovené hypotézy) byla zvolena jako primární metoda terénního šetření pomocí dotazníků. Místní šetření předpokládalo dobrou znalost situace, odpovědi respondentů byly zaznamenávány ručně do záznamových archů a celkové výsledky byly zpracovány do přehledné tabulky.

Hodnocení výsledků průzkumu (vyjádření v absolutních i relativních hodnotách) je posouzeno z hlediska kvalitativního i kvantitativního významu. Dále proběhlo po odeznění nejsilnější návštěvnické sezóny elektronické dotazování formou zúžené ankety na místním webovém informačním portálu www.isusice.eu. Výsledky jsou rovněž zahrnuty do interpretace výsledků.

Aspekty šetření:

Lokalita:	Říční ostrov Santos, Sušice
Doba provádění průzkumu:	červenec – srpen 2015
Způsob průzkumu:	dotazníkové šetření
Volba otázek:	uzavřené a polouzavřené otázky, škálové hodnocení
Zvolené termíny:	9. 7., 18. 7., 26. 7., 6. 8., 15. 8., 24. 8. 2015
Počet tazatelů:	1
Počet oslovených respondentů celkem:	171
Počet respondentů, kteří odpověděli:	117
Počet respondentů, kteří neměli zájem odpovědět:	54
Průměrná doba vyplnění jednoho dotazníku:	14 minut
Celková doba sběru dat:	27,30 hodiny

(záznamový arch dotazníku – příloha č. 1)

Pro relevantní vyhodnocení pohledu na dnešní podobu Santosu bylo zapotřebí oslovit co nejširší cílovou skupinu uživatelů **od dětí až po seniory, od pořadatelů akcí, přes náhodné turisty, sportovce atd.** V průběhu letní sezóny byly proto k době šetření zvoleny jak zde pořádané akce, tak i doba relativního „klidu“ v uvedené lokalitě:

- 9. 7. - letní kino pro dospělé (18-22,30 hod.)
- 18. 7. - sobota odpoledne – běžný den bez pořádání akce (13-18,30 hod.)
- 26. 7. - akce pro děti (14,30-19 hod.)
- 6. 8. - letní kino pro dospělé (18-22,30 hod.)
- 15. 8. - sobotní běžný provoz, před zahájením večerní hudební produkce (17-22 hod.)
- 24. 8. - pondělí odpoledne, běžný provoz bez pořádání akce (18-21,20 hod.)

Tazatel byl řádně seznámen s otázkami v dotazníku, tak, aby mohl podat případné doplnění – vysvětlení, ovšem bez 'navádění' k odpovědím.

Při vytváření otázek v dotazníku bylo kladen důraz na hlavní cíl práce: zejména hledisko způsobu aktuálního využití ostrova Santos a pohled jeho momentálních uživatelů na současnou podobu a vybavení - dotazník je cílen na skupinu návštěvníků na místě, tedy na takové respondenty, kteří mohli podat tazatelem ověřitelné odpovědi. To mimo jiné usnadnilo interpretaci výsledků průzkumu. Poměrně široké spektrum otázek umožňuje získat dostatečně vypovídající hodnocení ze strany návštěvníků a uživatelů místa, s možností vlastního vyjádření i posouzení zjevně daných skutečností.

Spektrum otázek v dotazníku:

- uzavřené
- polouzavřené
- filtrační
- baterie otázek
- hodnotící škály

Odpovědi respondentů tazatel zaznamenával do dotazníkových archů sám – tato možnost byla zvolena s ohledem na eliminaci nežádoucích písemných projevů dotazovaných (kresby, nevhodná a nesouvisející vyjádření).

Po ukončení sběru dat byly odpovědi ze záznamových archů převedeny do přehledných tabulek s procentuálním a reálným číselným vyhodnocením a pro názornost doplněno grafickým znázorněním.

Dotazníkové šetření bylo podpořeno také výsledky ankety pořádané prostřednictvím místního webového portálu www.isusice.eu. Pro anketu byly zvoleny dvě klíčové otázky:

1. Jak častým návštěvníkem ostrova Santos jste?

2. Jak byste zhodnotil/a dnešní podobu ostrova Santos?

Uvedené otázky byly zvoleny s ohledem na to, že dle obecných předpokladů se v internetových anketách průzkumů zúčastňují i návštěvníci z velmi dalekého okolí, náhodní, v souvislosti s pobytem na dovolené apod. Nebylo tedy účelem této ankety zjišťovat, zda znali podobu ostrova před několika lety, ale čistě jen orientačně, zda toto místo v Sušici navštěvují náhodně nebo opakovaně a jak dnešní Santos na návštěvníky působí. Anketa prostřednictvím webu probíhala vždy 1 týden (1. otázka od 30. 8. 2015 do 7. 9. 2015, 2. otázka od 7. 9. 2015 do 15. 9. 2015).

Odpovědi vyplývající ze zúžené ankety na portálu www.isusice.eu byly majitelem webu poskytnuty ve formě grafického vyjádření. Je rovněž připojeno k výsledkům a komentář zahrnut do interpretace dat.

4.3 Materiál

4.3.1 Lokalizace a představení sledované lokality

Říční ostrov Santos je součástí příměstského veřejného prostoru, lesoparku Luh, který leží v těsné blízkosti města Sušice s 11,2 tisíci obyvatel. Průměrná nadmořská výška lesoparku se pohybuje kolem 465 m n. m. Od centra města je sledovaná lokalita vzdálena zhruba 1-1,5 kilometru.

„Sušice je město v podhůří Šumavy, leží v Plzeňském kraji na obou březích řeky Otavy. První zmínka pochází z roku 1233, ovšem oblast dnešního Sušicka osídlili již v mladší době železné Keltové, pravděpodobně za účelem rýžování zlata. Nálezy z období pozdního paleolitu a mladší doby kamenné poukazují na skutečnost, že oblast dnešní podhůří Šumavy byla díky nepříznivým přírodním a klimatickým podmínkám až do příchodu Keltů osídlena spíše sporadicky (Anděra a Zavřel, 2003).“

Poměrně detailní charakteristiku sledovaného místa můžeme najít v popisu Vyšína (2014), který zkoumané území řešil v práci věnované samotnému návrhu revitalizace území:

„Území tvoří přechod mezi městskou zástavbou a okolní krajinou (obr. č. 1 a 2). Lesopark Luh těsně navazuje na zástavbu města na severu, ze které vybíhá do krajiny. Je lemován řekou Otavou, z níž vybíhá rameno původně k mlýnskému náhonu (Mlýnský potok) a je z ní napájen průtokový kanál vedoucí středem ostrova.“

Obr. č. 1 – mapa Sušice s vyznačením lesoparku Luh, ostrova Santos



Zdroj: Seznam.cz, mapy.cz s vlastní úpravou

Jedná se o turisticky velmi navštěvovanou lokalitu, která je jak z hlediska historického, tak i krajinného a relaxačně-sportovního, velmi vyhledávaná. Území tvoří přechod mezi městskou zástavbou a okolní krajinou. Z hlediska turistického ruchu a sportovního využití je lesopark a jeho okolí hojně navštěvované po celý rok (Vyšín, 2014).“

Obr. č. 2 – výřez z ÚP města Sušice (1999) s vyznačením polohy ostrova Santos



Zdroj: ÚP města Sušice 1999

4.3.1.1 Historie území

Tento příměstský veřejný prostor je lokalitou, která byla historicky vždy využívána jako korzo, místo k setkávání, společenským i sportovním aktivitám, jeho plochy nabízely dostatek možností pro trávení volného času (foto č. 7 a 8 z přelomu 20.-30. let).

Foto č. 7 – Santos historický / I – korzo, centrum společenského dění



Zdroj: soukromý archiv E. Kintzla

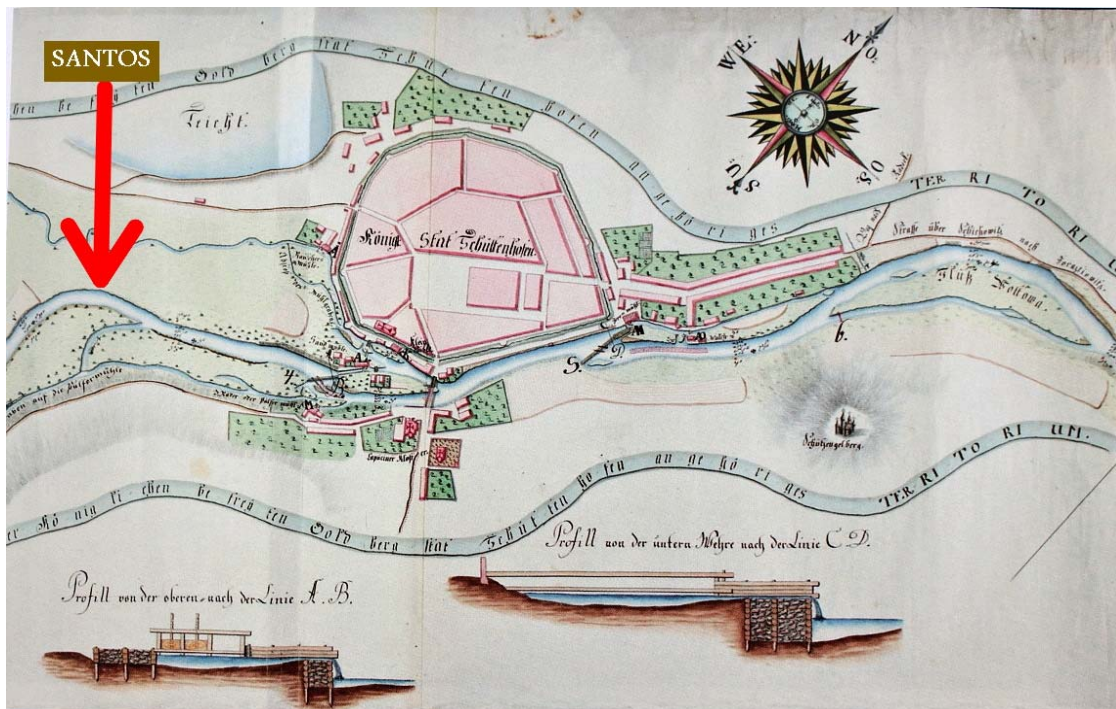
Foto č. 8 – Santos historický / II – korzo, centrum společenského dění



Zdroj: soukromý archiv E. Kintzla

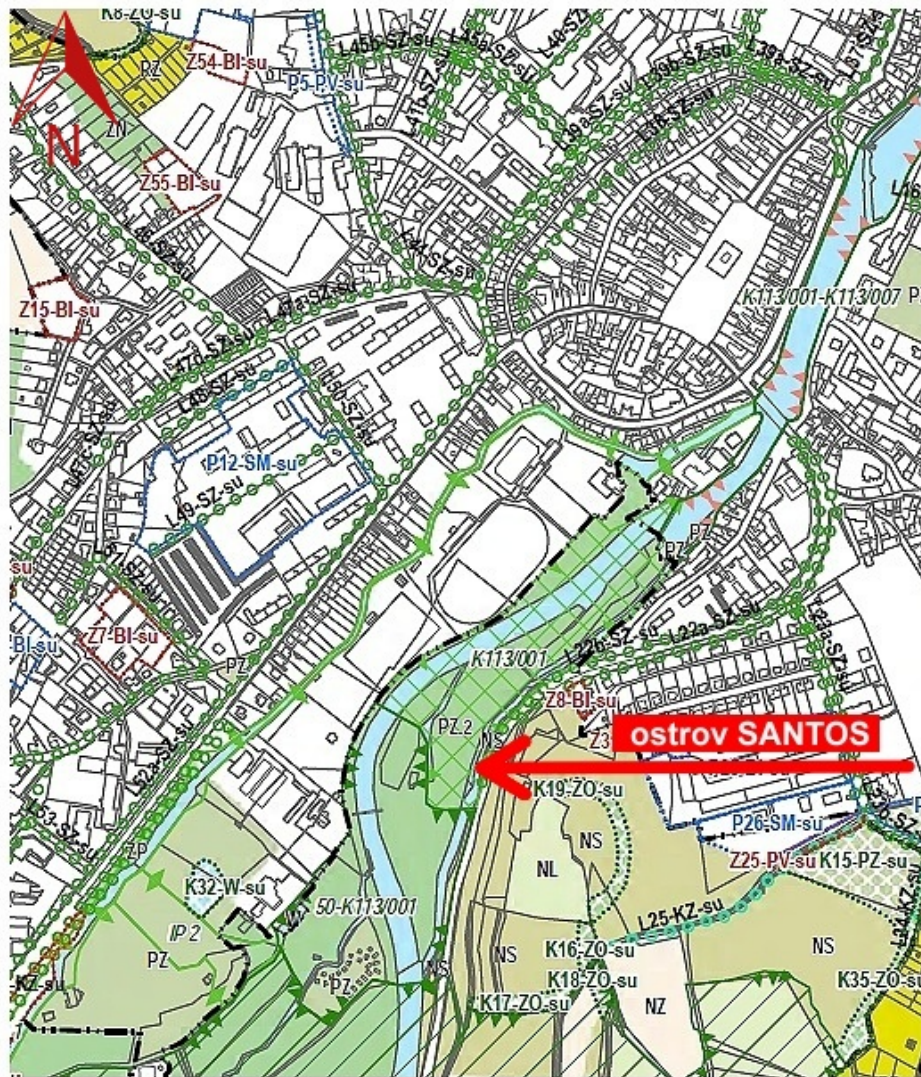
Jak je dále vidět při srovnání mapového výřezu z roku 1797 (obr. č.3) a následně z roku 2014 (obr. č. 4), Sušičtí s příměstským lesoparkem a jeho říčním ostrovem vždy počítali - s jeho zachováním - i při plánování urbanistického rozvoje a územním plánování. I když je ostrov ze dvou stran obklopen vodními toky (řekou Otavou a Mlýnským potokem) a tedy potenciálně neustále ohrožován lokálními záplavami a povodněmi, je stále zachováván jako příměstský prostor pro aktivní volnočasový život a jako takový je citlivě upravován a přizpůsobován.

Obr. č. 3 – Sušice na mapě 1797, pořizené prášilským inženýrem Janem Wiehlem



Zdroj: Historický atlas měst ČR

Obr. č. 4 – výřez z územního plánu města Sušice 2014



Popis území v ÚP kvalifikuje Santos jako plochy přírodních lesoparků, jako součást zastavěného území [PZ.2], lokální biocentrum, plochy zeleně přírodního charakteru, se sídelní zelení liniového charakteru. Zdroj: ÚP města Sušice 2014

4.3.1.2 Přírodní podmínky území

4.3.1.2.1 Obecná charakteristika z pohledu začlenění území v souvislosti s charakteristikou bioregionu Šumavy

Z hlediska celkové současné charakteristiky území je, vzhledem k tomu že lesopark s ostrovem Santos, náležející do Sušice a Sušice do podhůří Šumavy, výstižný popis Culka a kol. (2013) v Biogeografických regionech České republiky:

„**Šumavský bioregion** – leží na jihozápadě jižních Čech, na hranici s Bavorskem a Horním Rakouskem a zabírá geomorfologický celek Šumava i přiléhající okraje celku Šumavské podhůří. V České republice se nachází převážní část bioregionu a jeho plocha zde dosahuje 2 115 km².

Bioregion tvoří rozsáhlá hornatina na krystalických břidlicích, žulách a syenodioritech, Významné jsou velké horské plošiny (pláně) a jedinečné ledovcové kary. Cenná jsou rašeliniště, fragmenty subalpínských společenstev a smrkovo-bukové lesy s javorem.

Podnebí / Jihovýchodní část Šumavy je navíc pod silným vlivem föhnů za Alpami a je tak klimaticky daleko příznivější než Pláně nebo Královský Hvozd (pozn. aut. - blíže oblasti Sušicka). Velkou úlohu při formování mezoklimatu a topoklimatu hraje utváření reliéfu, četné jsou teplotní inverze v kotlinách a úvalovitých údolích

Půdy/ Na dnech úvalovitých údolí i na plošinách jsou vyvinuty neobyčejně rozsáhlé plochy organozemních glejů, přecházejících na jedné straně od organozemí typu středně úživných slatin a rašelin v údolních polohách, na druhé straně do velmi chudých organozemí typu vrchovištních rašelin.

Současný stav krajiny/ Větší vliv lidských aktivit ve střední a západní části bioregionu je možná datovat teprve od 17. století, kdy začal velký rozsah sklářství a dřevařství. Značná část původních lesů ve stupni bučin byla od té doby převáděna na smrkové kultury. Dodnes jsou však zachovány porosty s přirozenou dřevinnou skladbou, různé typy bučin, lesy na rašeliništích a bory na skalnatých stanovištích. **V současnosti dominuje rekreační využívání bioregionu** (Culek a kol., 2013).“

4.3.1.2.2 Klima sledované oblasti

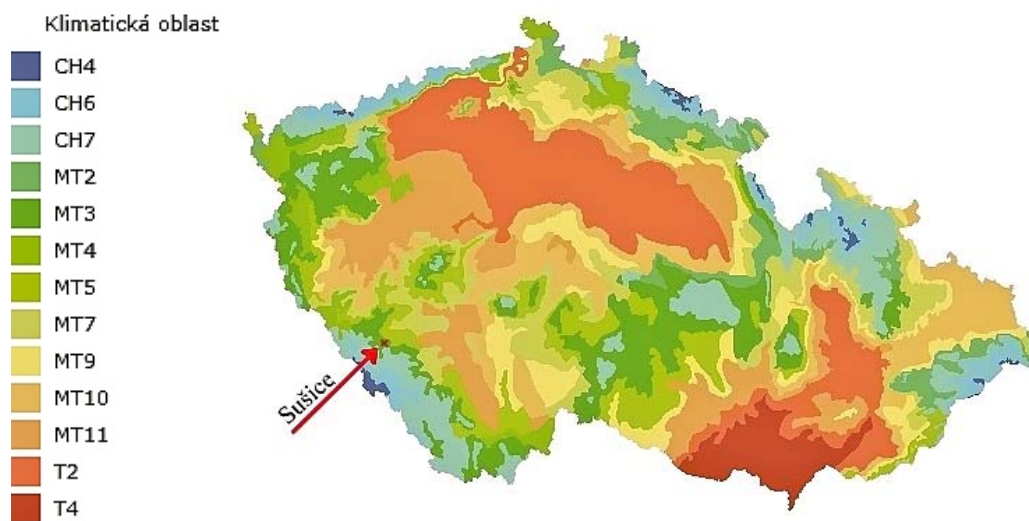
Dle Quitta (1971) a jeho charakteristiky klimatických oblastí ČR můžeme lesopark Luh v Sušici zařadit do kategorie MT 3 – mírně teplá oblast. Ta je dle Quittova hodnocení charakterizována měřitelnými faktory:

Tab. č. 1 – Charakteristika klimatických podmínek oblasti

počet letních dní	20-40
počet dní s teplotou alespoň 10° C	120-140
počet mrazových dní	130-160
počet ledových dní	40-50
průměrná teplota v lednu	-4 až -5° C
průměrná teplota v dubnu	6-7° C
průměrná teplota v červenci	16-17° C
průměrná teplota v říjnu	6-7° C
počet dnů se srážkami alespoň 1 mm	110-120
srážkový úhrn ve vegetačním období	350-450
srážkový úhrn v zimním období	250-300
počet dnů se sněhovou pokrývkou	60-100
počet jasných dní	150-160
počet zatažených dní	40-60

Zdroj: vlastní zpracování dle Quitta (1971)

Obr. č. 5 – Klimatické oblasti ČR



Zdroj: MapoMat [online], AOPK ČR © Quitt, 1971, vlastní zpracování

4.3.1.2.3 Geologie území

„Z geologického hlediska tvoří Šumavu a její podhůří dvě základní geologické jednotky Českého masivu – moldanubikum a moldanubický pluton (srov. Culek a kol., 2013). Moldanubikum lze charakterizovat jako soubor středně a silně metamorfovaných

hornin nejasného stáří, s převládajícími paruly a migmatity, jehož podstatná část na Šumavě náleží do tzv. jednotvárné skupiny (bez eminentního podílu odlišných hornin). Šumavskou větev moldanubického plutonu představují garnitové (žulové) masivy – Prášílský, Vyderský, Plešný a Vyšebrodský. Kromě vyvřelých a intruzivních magmatických hornin (dioritů), obsahuje tento pluton i několik žilných ložisek barevných a vzácných kovů. Geologickou stavbu ovlivňuje podle Albrechta (2003) nejen existence velkých těles vyvřelých hornin a uspořádání moldanubického komplexu, ale také zlomová tektonika. podle seizmických záznamů přetrvává mírný tektonický neklid na území Šumavy a podhůří i dnes (Albrecht, 2003).“

4.3.1.2.4 Fauna a flora luhu

Lesopark Luh patří do oblasti tvrdého luhu nížinného lužního lesa v povodí řeky Otavy. Přesněji ho lze dle Neuhäuslové (1998) zařadit mezi střemchové doubravy a střemchové olšiny. „Jak již název napovídá, jsou v této oblasti typickými dřevinami především dub letní (*Quercus robur*). Olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), nebo jilm habrolistý (*Ulmus minor*) a topol černý (*Populus nigra*). Dále jsou tu potom zastoupeny v menší míře habr obecný (*Carpinus betulus*), jilm vaz (*Ulmus laevis*), nebo střemcha obecná (*Prunus padus*), od které je odvozen název střemchová doubrava a střemchová olšina. Z keřů se zde potom vyskytuje svída krvavá (*Cornus sanguinea*), střemcha obecná (*Prunus padus*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Bylinné patro je poměrně bujné a nachází se v něm druhy jako jsou například bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), svízel přítula (*Galium aparine*), kuklík městský (*Geum urbanum*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), ptačinec hajní (*Stellaria nemorum*). Typický je bohatě vyvinutý jarní aspekt, který je reprezentován převážně česnekem medvědím (*Allium ursinum*), dymnivkou dutou (*Corydalis cava*), orsejí cibulkonosnou (*Ficaria bulbifera*), sněženkou podsněžníkem (*Galanthus nivalis*) (Vyšín, 2014).“

Oblast Lesoparku Luh spadá, v kategorizaci dle Löwa (2008) do kategorie lesozemědělské krajiny. Jedná se o člověkem částečně přetvořená a ovlivněná lesní společenstva na zemědělsky využívané plochy. Je možná ji tedy charakterizovat jako jakýsi přechod mezi striktně zemědělskou a 'divokou' lesní krajinou Pošumaví. Lze si ji tedy představit jako kopcovitou a z hlediska reliéfu poměrně rozmanitou plochu

s loukami, pastvinami, popřípadě ornou půdou, kterou střídají lesní společenstva, remízky, roztroušená, nebo solitérní vegetace.

Ve své zprávě pro sušické občany, která seznamuje s lužní flórou i faunou Luhu, uvádí vedoucí odboru životního prostředí, prostřednictvím článku v Sušických novinách, Trmal (2012):

„Ostrov Santos je významnou přírodní lokalitou na území Sušického městského regionu a spolu s výše položeným lesoparkem Luh je podstatnou součástí údolní nivy řeky Otavy, kterou zákon č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, taxativně vymezuje jako významný krajinný prvek. Kromě toho je důležitým prvkem schváleného územního systému ekologické stability přírody a krajiny, a to dokonce s celostátním významem, neboť ve směru vodního toku řeky Otavy zde procházejí hlavní nadregionální vodní a nivní biokoridory. V místním systému ekologické stability přírody a krajiny je toto území důležitým lokálním biocentrem, který zde vytváří přechod mezi údolní nivou řeky Otavy a registrovaným významným krajinným prvkem Kalich, známým výskytem celé řady zvláště chráněných druhů rostlin, a to zejména z čeledí vstavačovitých, liliovitých a hořcovitých.

Druhová skladba keřů a dřevin je velice rozmanitá a bylo zde identifikováno celkem 30 různých druhů.

Bylinný kryt je rovněž velmi bohatý a v závislosti na konkrétních stanovištních podmínkách se zde nacházejí jak druhy typické pro podmáčené lokality, tak i druhy odpovídající spíše stanovištím hájového či lesního typu. V současné době (2012) je zde jednoznačně potvrzen výskyt více než 20 druhů vyšších rostlin. Vzhledem k nižší průměrné teplotě oproti okolnímu městskému prostředí, vysoké hladině spodní vody a celkově vyšším vlhkostním poměrům jsou zde po většinu roku velice příznivé podmínky pro růst rozmanitých druhů řas, lišejníků a hub.

Lokalita ostrova Santos se současně vyznačuje i bohatým výskytem celé řady druhů živočichů, a to jak ze skupiny bezobratlých, tak i obratlovců. Vhodné stanovištní podmínky charakteristické zejména existencí starých vzrostlých stromů, rozpadajícím se opadem listů a drobných větví a také postupným rozkladem dřevní hmoty pařezů mají velice pozitivní vliv na početní i druhové zastoupení, úspěšnost přezimování

a především pak na podmínky nutné pro rozmnožování zejména celé řady druhů hmyzu. Následkem tím dochází k významnému zvýšení celkové potravní nabídky i pro ostatní druhy živočichů, především ptáky. Na základě dílčích výsledků biologického průzkumu, ale i běžného terénního pozorování, zde byl doposud zaznamenán výskyt více než 15 druhů bezobratlých živočichů, tj. zejména hmyzu, dále 6 základních druhů měkkýšů. Z ostatních skupin živočichů (obratlovců), tu bylo zjištěno významné zastoupení ptáků (28 druhů), savců (10 druhů), plazů (3 druhy) a obojživelníků (3 druhy). Jejich výčet nelze považovat za konečný a je možné předpokládat, že při provedení podrobného průzkumu bude počet výrazně navýšen, a to v jednotlivých skupinách (s výjimkou ptáků) minimálně o 100 % (Trmal, 2012).“

4.3.1.2.5 Hydrologické poměry

„**Nejvýraznějším vodním prvkem v území je řeka Otava.** Právě řeka Otava je příčinou každoročních záplav, které se v lesoparku vyskytují na jaře nebo na podzim v období většího množství srážek. *(pozn. aut. - napájí zároveň průtokový kanál vedoucí ostrovem)*

Další vodotečí je potok Roušarka na západní straně ostrova. Nejvýznamnějšími vodními plochami jsou ale četné tůně nacházející se v centrální části celého lesoparku. Tyto velmi významné biotopy jsou útočištěm množství živočišných a rostlinných druhů, jejichž částečný, nebo celkový vývoj je vázán na vodní prostředí (Vyšín, 2014).“

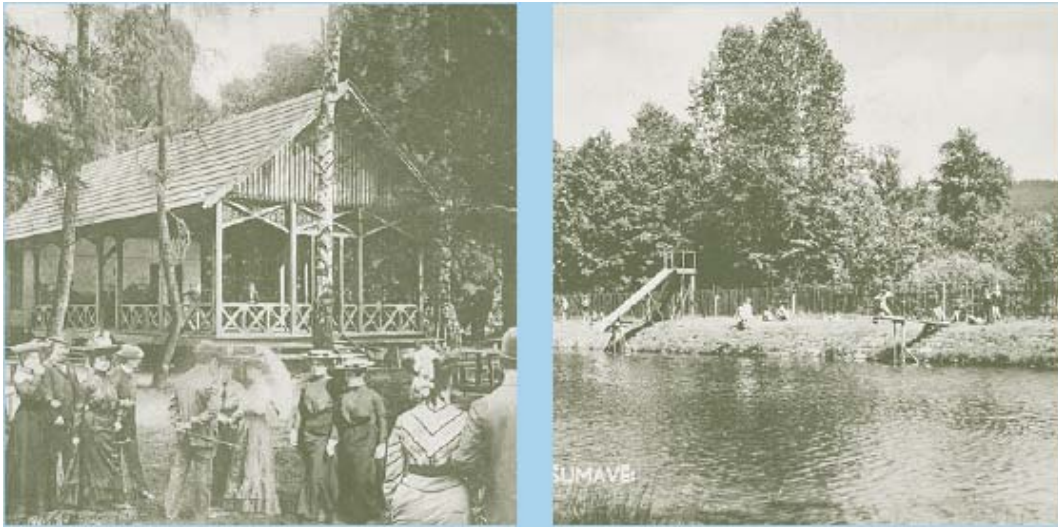
4.3.2 Vnímání a využití lokality

4.3.2.1 Zachování historického odkazu

Jak už bylo uvedeno v předchozí části (kap. 4.3.1.1), historicky byl ostrov Santos vnímán jako neoddělitelná součást města, využíván jako místo setkávání se, prostor pro sport relaxaci i zábavu. Ostatně to potvrzují i vzpomínky pamětníků.

„Městský lesopark byl na ostrově Santos založen už před 1. světovou válkou a za první republiky se stal centrem společenského dění v Sušici. Po válce začal kvůli chybějící údržbě chátrat, přesto zůstal oblíbeným místem rekreace (Nadace Proměny, 2013).“

Obr. č. 6 – historický pohled na Santos – místo setkávání i letních radovánek.



Zdroj: soukromý archiv E. Kintzl

„Kouzlo říčního ostrova přivádí lidi na Santos už od dob první republiky. Lesopark ale během let zpustl, vybavení zestárlo nebo zcela zmizelo. Nastal proto čas na koncepční změnu. Městský park na říčním ostrově na Otavě se začal budovat už před první světovou válkou. Rozkvětu se dočkal hlavně za první republiky, kdy byl centrem zdejšího společenského dění – nedělních výletů, slavností, zemědělských výstav i tancovaček. Když jsme tam byli sami kluci, tak jsme dováděli na šplhadlech, stromech, skákali v pískovišti a hráli čutanou. Byl zde i přístup k řece ke koupání, ale lepší to bylo níže na Fufernách, kde byla i skluzavka, skákadlo a hlavně dřevěné kabiny s dírami po sucích, kterými byly viděny pro nás kluky zajímavé věci. Z betonového mostu jsme na jaře pozorovali plující vory a běhávali za nimi po břehu až na Fuferna, kde průjezd propustí byl vždy napínavým zážitkem. Největší zábavou ostrova byl pro nás zdejší kuželník. Tam jsme ‚za úplatu‘ stavěli hráčům padlé kuželky a také jsme to sami o přestávkách neuměle zkoušeli. *Emil Kintzl, sušický rodák a pamětník* (Nadace Proměny, 2013).“

4.3.2.2 Soudobé vnímání místa a řešení jeho potřeb

„Po 2. světové válce byl ostrov přejmenován na Městský park československo – sovětského přátelství a byl v podstatě ponechán svému osudu. Ačkoliv jej obyvatelé i návštěvníci využívali, chyběla koncepce na jeho údržbu a rozvoj a park pustl a jeho zařízení chátralo, až se zcela rozpadlo. Zmizel kuželník, taneční parket, později

i roubenka (obr. č. 6) - ta byla nahrazena jednoduchým kioskem -, zarostly cesty, vegetace nekontrolovaně bujela i odumírala a zůstaly převážně jen vzpomínky a několik málo, obtížně dohledatelných, dobových fotografií.

Protože byl park, i přes svou značnou zchátralost, stále oblíbeným místem, začalo se v devadesátých letech uvažovat o jeho obnově. Zůstalo dlouho jen u plánů a občasné údržby až do roku 2008, kdy se město Sušice rozhodlo potřebné kroky na „záchranu“ parku realizovat.

Bylo zapotřebí obměnit mobiliář, pokusit se navázat na tradici dřívějšího využití, vybudovat plochy pro relaxaci i volnočasové aktivity, pečovat o vegetaci a upravit ji citlivě dle aktuálních potřeb, znovu vybudovat cesty a odpočinková místa, oživit typické parkové plochy, stezky a vzhledem k požadavkům dnešní doby také doplnit vybavení herními prvky, technickým zázemím pro pořádání nejrůznějších akcí, opravit přístupové cesty včetně kamenného mostu pro možnost příjezdu vozidel (údržby a techniky). To vše za předpokladu plné funkčnosti a dlouhodobé udržitelnosti. Město se rozhodlo zpustlý ostrov proměnit v „ostrov pokladů“ - tento název se také promítl do projektových podkladů pro žádost o dotační prostředky.

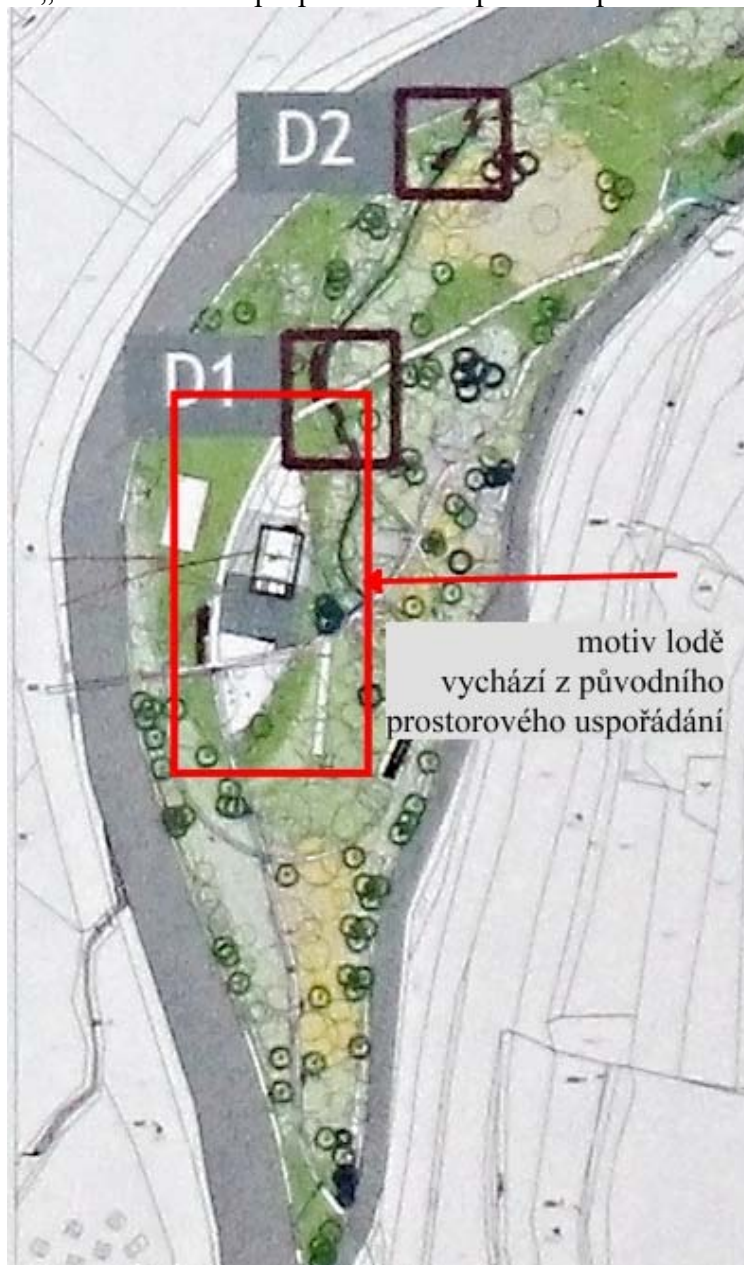
Příprava projektu byla zahájena v roce 2008, o rok později proběhla architektonická soutěž o nejlepší návrh na revitalizaci ostrova. Zúčastnilo se jí pět ateliérů, jako nejlepší byl (2009) vyhodnocen návrh Ing. Pavla Šimka z ateliéru Florart, který představu „ostrova pokladů“ dokázal nejlépe naplnit po všech stránkách. Motiv lodě, který se i sám nabízí z podoby místa (obr. č. 7 a 8), prostupuje celým ostrovem a jak později vyplyne, nenápadně se, avšak nikoli nahodile, opakuje v několika aspektech odrážejících význam a funkci ostrova. Autoři vítězného návrhu dokázali najít kompromis mezi městským a přírodním charakterem místa a skloubit nebezpečí i kvalitu, které představuje bezprostřední blízkost řeky. Jejich řešení navíc zaručuje dlouhodobou udržitelnost (Nadace Proměny, 2013).“

V roce 2011 byla zpracována projektová dokumentace, v roce 2012 proběhla veškerá řízení (územní a stavební) a roce 2013 začala vlastní realizace projektu.

V rámci realizace zakázky vítězem architektonické soutěže, Ing. Pavlem Šimkem z uherskobrodského ateliéru Florart, Kancelář pro zahradní a krajinářskou

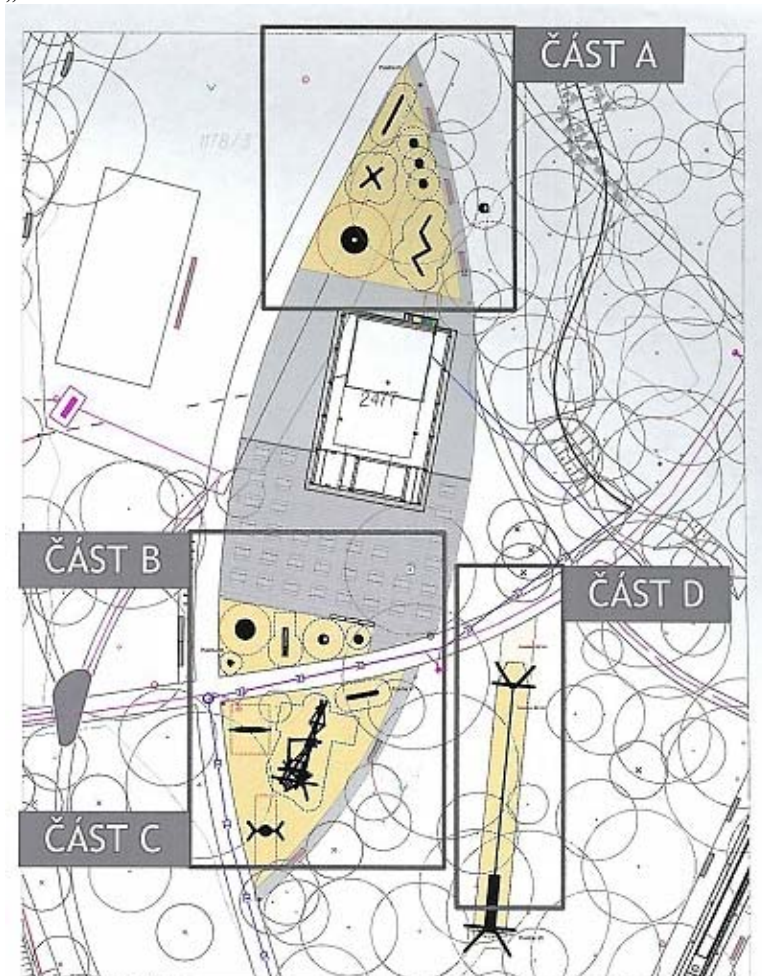
tvorbu, byl vypracován podrobný dendrologický průzkum a návrh vegetačních úprav, který postihl skutečnost a reálné potřeby v rámci zadání projektu.

Obr. č. 7 – motiv „lodi“ se nabízí při pohledu na uspořádání prostoru



Zdroj: ŠIMEK, Ing. Pavel, Stavebně technický průzkum 2012

Obr. č. 8 – motiv „lodi“ - detail



Zdroj: ŠIMEK, Ing. Pavel, *Stavebně technický průzkum pro vybavení dětského hřiště*, 2012

4.3.2.3 Výsledky průzkumu a doporučení

Vegetační úpravy Šimek (2012) v konkrétním případě řeší:

„Nová struktura vegetačních prvků respektuje nejlepší co ze stávajícího inventáře lze zachovat a v rámci stávajících přírodních podmínek rozvíjí prostorovou a druhovou skladbu s cílem zachovat stabilní a hmotově stejnou a vyrovnanou porostní strukturu. Ve všech etážích porostu byli ponecháni nadějní jedinci k dalšímu výběru a použití pro kostru parku, která je doplňována především o domácí druhy s cílem rozšířit nejenom druhovou pestrost, ale i např. potravinovou základnu pro hnízdící ptáky apod. Poměr volných ploch a porostů je mírně upraven ve prospěch volných ploch, ale navrhované dosadby jsou dostatečnou zárukou i pro jeho zachování do budoucna.

Popis řešení vegetačních prvků

U hodnocených dřevin byly posouzeny všechny skupiny atributů (se zvláštním zřetelem na kvalitativní atributy s přihlédnutím na konkrétní taxon a umístění jedince, Na základě tohoto posouzení bylo v případě nutnosti navrženo konkrétní pěstební opatření, které je nutno realizovat pro zajištění odpovídajícího pěstebního stavu vegetačního prvku (Šimek, 2012).“

Tab. č. 2 – Popis pěstebních opatření, navržených k provedení v lokalitě ostrova

skupina: řезы/ pěstební opatření	důvod
řез výchovný (RV)	dlouhodobá stabilita jedince
řез udržovací (RU)	zabezpečení dlouhodobé funkčnosti
skupina: ozdravná pěstební opatření	
ořez suchých větví (OS)	prevence a zajištění provozní bezpečnosti
ořez zlomů a pahýlů (OZ)	zajištění odpovídajícího zdravotního stavu jedince
skupina: stabilizační pěstební opatření	
celková regenerace koruny (RG)	náhrada (často pouze dočasná) odumírající či odumřelé části koruny
odlehčení koruny (OK)	zvýšení provozní bezpečnosti
zvýšení statické stability (ST)	zvýšení provozní bezpečnosti
skupina: podpůrná pěstební opatření	
odstranění výmladků (OV)	podpora cílové struktury jedince
skupina: řезы/ pěstební opatření	důvod
péče o nárost	zajištění podmínek pro růst a vývoj
probírky	kompoziční, pěstební, provozní a bezpečnostní důvody
skupina: likvidační pěstební opatření	
odstranění jedince* (ODS- pouze ve skupinách stromů)	důvody kompoziční a pěstební – ve skupinách stromů

Zdroj: vlastní zpracování dle Šimek, 2012

*Odstranění jednotlivě hodnocených stromů bylo obsahem přípravné etapy realizace parku a bylo provedeno v počátku roku 2012. Výjimku tvoří část probírek ve skupinách. Počet jedinců je obsahem výkazu výměř, lokalizace probírek ve skupinách bude předmětem autorského dozoru

v podzimních a zimních měsících 2012-2013. Jedná se především o redukci podrostových skupin, kde budou ponecháni cílové jedinci k zapěstování.

„V parku jsou místy ponechány pařezy z předchozích etap kácení. Po vyznačení v terénu budou odstraněny. Pařezy v místech založen trávníků a v části bylinných podrostů jsou rovněž navrženy odstranění. Pařezy v plochách přirozených podrostů budou ponechány. V rámci stavebního objektu jsou rovněž navrženy stromy k ochraně dřevin na staveništi.

Z kácení roku 2012 byla ponechána torza k osídlení a výskytu hmyzu a živočichů (srov. Trmal 2012, foto. č. 9). Část jich bude dále v rámci realizace parku odstraněna. Návrh odstranění bude předmětem autorského dozoru.

Foto č. 9 - dovedně skryté torzo - broukoviště



Zdroj: archiv autora

Doporučení z výsledků průzkumu vegetačních úprav:

Stávající stromy v místě stavby plní funkci základního kompozičního prvku. S ohledem na význam ochrany tohoto prvku v místě stavby doporučujeme:

- stavební práce rovněž dozorovat s ohledem na navržená pěstební opatření
- účast autorizované osoby pro zahradní a krajinářskou architekturu či projektanta navržených opatření na stavbě jako podmínka realizace stavby
- stavbu realizovat za přímé subdodávky arboristicky autorizované firmy
- o realizovaných opatřeních vést nadstandardní formy zápisu (kromě stavebního deníku ještě popis opatření)“. (Šimek, 2012)

Dendrologický průzkum proběhl před začátkem prací (září 2011), kdy byla v území provedena inventarizace dřevinných vegetačních prvků a následně bylo území vyhodnoceno z hlediska zjištění jejich kvality. Podrostové skupiny stromů byly hodnoceny rámcově – tj. sloučením více jedinců se stejnými vlastnostmi. Hodnoceny tedy byly jak solitérní stromy, tak skupiny stromů, keřů, nálety a nárosty. Cenným hodnocením byla vitalita, která posuzuje určitou vývojovou tendenci, probíhala ve stupnici od 1 do 5, přičemž stupeň 1 označoval stromy plně vitální, stupeň 5 naopak stromy bez projevů fyziologické vitality.

Kromě standardních znaků zachytil dendrologický průzkum i další, doplňkové údaje, významné z hlediska hodnocení, které v uvedených charakteristikách zohledněny nebyly – např. viditelné doplňkové znaky, tloušťku jednotlivých kmenů u vícekmenných jedinců, poznámky ohledně výskytu plodnic dřevokazných hub apod.

Celkem dendrologický průzkum zpracoval hodnocení pro 1 305 kusů dřevin (původní inventarizace hodnotila pouze 261 dřevin) a 32 skupin nárostů. (obr. č. 9 a graf č. 1)

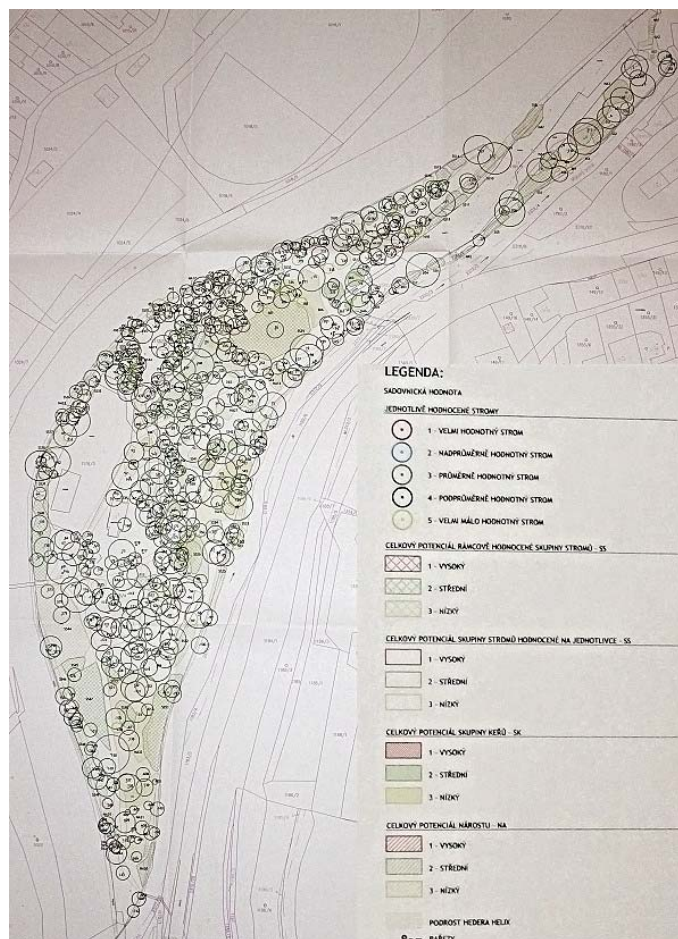
Závěr dendrologického hodnocení:

„Park má dostatečnou základnu pro zachování kostry a struktury objektu. Dlouhodobou absencí pěstební péče došlo k zahuštění podúrovňových etází původního podrostu, které jsou takto z větší části znehodnoceny deformací korun, změnami habitu, vyvětvením. To značně omezuje možnosti výběru do obnovy porostní struktury. Část jedinců z původního nejstaršího porostu je za hranicí existence a je pro použití do parkové úpravy nevhodná. V parku jsou rozsáhlé plochy zakládaného podrostu *Hedera helix*, zarostlých nálety. Objekt je celkově možno charakterizovat, i přes dobré zastoupení jedinců nadějných věkových stádií a příznivých sadovnických hodnot, jako

rozpadající se, právě z důvodu nevhodné prostorové struktury v jednotlivých etážích skupin. Zanedbání hospodaření v předchozích letech bude způsobovat problémy při výběru cílových jedinců, při kácení vzrostlých stromů do nadějných podrostových partií apod. Nízké etáže tvořené nálety je nutno k jejich stavu plošně odstranit s podrobným výběrem použitelných jedinců. Při navrhování odstranění dřevin je nutno používat pouze šetrné metody postupného kácení, aby byl zachován maximální počet použitelných jedinců spodních etáží.

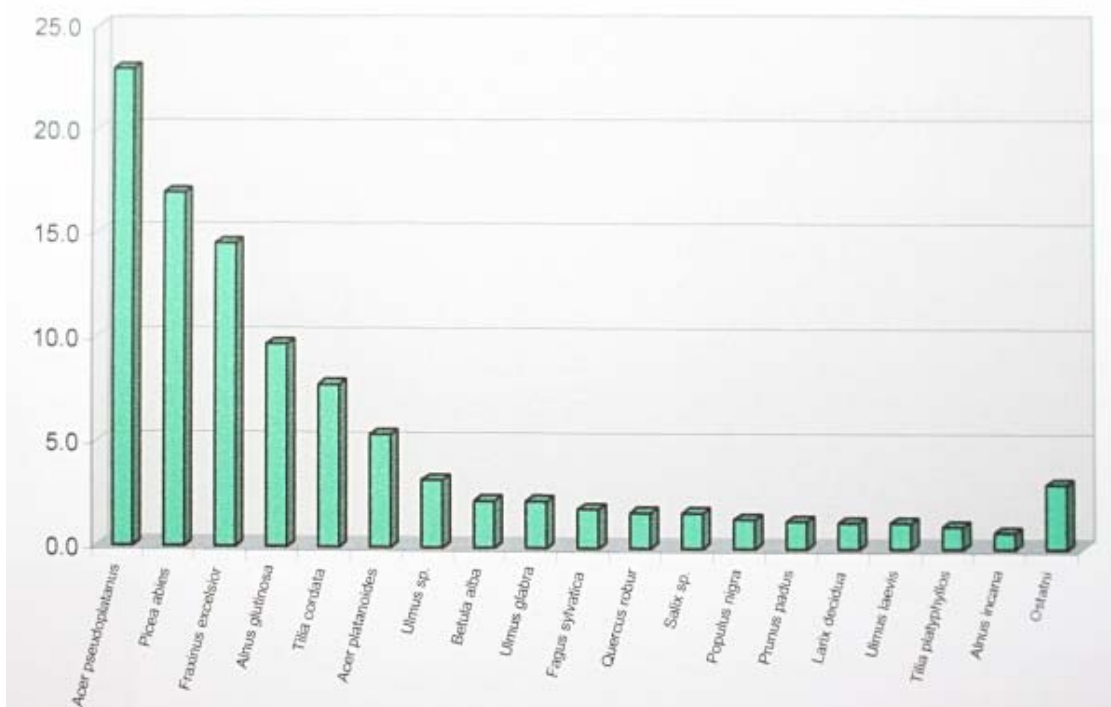
...V částech kořenových zón dřevin, které jsou dotčeny stavebními pracemi, jsou navržena pěstební a technická opatření, jejichž cílem je maximálně snížit možné poškození kořenového systému předmětných stromů (Šimek, 2011).“

Obr. č. 9 – celková situace / dendrologický průzkum



Zdroj: ŠIMEK, Ing. Pavel, Dendrologický průzkum

Graf č. 1 – Hodnocení celkového stavu / dendrologický průzkum



Zdroj: ŠIMEK, Ing. Pavel, Dendrologický průzkum

4.3.2.4 Doplnění prostoru herními prvky

Aby bylo ctěno původní a podpořeno soudobé vnímání prostoru a jeho potřeb (a dále rozvíjeno), bylo třeba přikročit rovněž k obnově vybavení a rekonstrukci zázemí ostrova v podobě kiosku, jeviště, herních prvků ad. Lesopark Luh s říčním ostrovem Santos, je místem, které by mělo sloužit široké veřejnosti, všem věkovým kategoriím, pokud možno bez omezení. Již byly zmíněny vegetační prvky a pravidla pro udržování zeleně v kontextu s rázem krajiny a funkcí prostoru. Upravena byla místa pro relaxaci, odpočinek, prostory pro sport i kulturní vyžití, největší pozornost byla věnována vybavení, které ztraktivňuje místo především pro rodinné volnočasové aktivity. Jak si zpracovatelé projektu poradili s osazením herních a zábavních prvků pro děti? „Prostor „lodi“ a nejbližší okolí je osazen moderními a současně bezpečnými a motoriku podporujícími prvky, jak dokumentují následující snímky a ilustrační foto (obr. 10-14) (volně dle Šimek, 2012).“

Obr. č. 10 až 14 – Osazené prvky pro dětské hřiště

obr. č. 10

Volně stojící skluzavka



Lanová dráha



Skákací talíř



obr. č. 12

obr. č. 11

Pružinová houpadla



Houpačka Váhy



Houpačka Hnízdo



obr. č. 13

Zdroj obr. 10 a 11: Šimek, stavebně technická dokumentace – Vybavení dětských hřišť, 2012

Kolotoč



Otočná kladina



Otočná mísa



Balanční bloky



Houpačí síť



Zdroj obr. 12 a 13: Šimek, stavebně technická dokumentace – Vybavení dětských hřišť, 2012

Velký otočný disk



Velká lezecká stěna



Zdroj: Šimek, stavebně technická dokumentace – Vybavení dětských hřišť, 2012

4.3.2.5 Současný obraz sledované lokality – proměna na „ostrov pokladů“

Plánované proměny byly také diskutovány s veřejností, která projevila o „účast“ na změnách velký zájem. Osloveni byli například i studenti místního gymnázia, kteří vytvářeli „deník“ proměn, pamětníci, široká veřejnost. Postupně byly plány na revitalizaci veřejně představovány a zapracovávány do nich podstatné připomínky. Po dvou letech prací vznikla dnešní podoba „ostrova pokladů Santos.“

Obr. č. 15 – pohled na dnešní Santos a nově vybudovaný přístup k řece



Zdroj: archiv autora 2014

Dnes je ostrov Santos v plném provozu bez omezení, je vybaven herním, relaxačním i kulturně uměleckým mobiliářem, v provozu je zde kiosek s občerstvením, obnovy se dočkal i v minulosti postrádaný kuželník. Přístupný je čtyřmi cestami – původními: kamennou lávkou, můstkem, stezkou, nově také opravený mostkem v jeho jižní části (*pozn. aut. - mostek (foto č. 10) byl opraven v rámci jiného projektu, nicméně jeho oprava byla plánována jako další přístupová cesta na Santos*). Vegetace v uvedené lokalitě je udržována správcovskou organizací, neprobíhá významná změna ve skladbě výsadby.

Prostor umožňuje pořádání nejrůznějších společenských, sportovních a kulturních akcí, stejně jako individuální aktivní odpočinek nebo relaxaci.

Foto č. 10 – opravený mostek, druhá přístupová cesta pro pěší



Zdroj: archiv autora, podzim 2015

Vizuální dokumentaci proměny říčního ostrova doplňují fotografie č. 15 – 44 v příloze č. 2 této práce.

5 Výsledky

Průzkum se v souladu s hlavním cílem práce zaměřil na spektrum otázek odhalující pohled současných uživatelů a návštěvníků ostrova Santos na jeho vybavení vzhled a funkčnost.

Formou místního šetření bylo osloveno bylo celkem 171 respondentů, odpovědělo jich 117; ve zúžené anketě (2 hlavní otázky) na místních webových stránkách odpovědělo 34 (1. otázka) a 17 (2. otázka) respondentů, což je sice zanedbatelné množství, nicméně byly výsledky, pro dokreslení situace, do vyhodnocení v této práci zahrnuty.

Z celkového počtu respondentů oslovených přímo ve sledované lokalitě bylo 36,75 % mužů, 63,25 % žen. Na dotazy odpovídalo 12 osob ve věku 15-20 let, 53 osob ve věku 21-40 let, 38 osob ve věku 41-60 let a 19 osob starších 60 let. Z celkového počtu oslovených bylo 63,25 % respondentů bydlících přímo v Sušici, ti kteří bydlí na Sušicku (ne přímo v Sušici) tvořili skupinu 13,68 % oslovených a 23,08 % respondentů tvořilo skupinu označenou jako „návštěvník / turista“. Nejsilněji zastoupenou skupinou tedy byli respondenti ve věku 21-40 let .

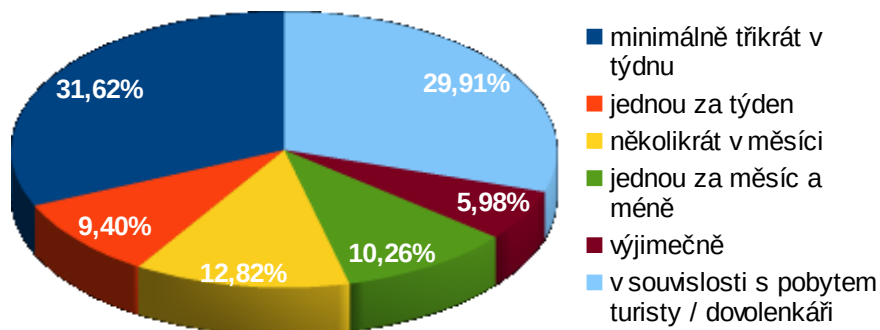
Ostrov Santos navštěvují respondenti dle svého vyjádření minimálně třikrát v týdnu – tak to vyplývá z dotazníkového šetření (graf č. 2).

Vzhledem k výše uvedenému lze určit, že jsou to především ženy, ve věku 21-40 let, tedy maminky s dětmi, které prostor využívají jako místo k vycházkám, hrám, odpočinku... Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou byli ti, kteří odpověděli, že ostrov Santos navštěvují výjimečně v souvislosti s pobytem na dovolené, jako náhodní turisté. Tento výsledek koresponduje i se zastoupením oslovených skupin podle místa bydliště. Je třeba také přihlídnout k období, ve kterém šetření probíhalo.

V internetové anketě na tuto otázku odpovědělo 32,35 % respondentů, že Santos navštěvují jen výjimečně. Zde se potvrzuje obecná teorie o tom, že internetových anket zaměřených na lokální téma se zúčastňují anonymní respondenti spíše ze vzdálenějších míst, místní dávají přednost jiné formě vyjádření. (viz tab. č. 3 a 7)

Graf č. 2 – četnost návštěvnosti ostrova Santos u sledovaného počtu respondentů ve stanoveném období - dotazníkové šetření

(otázka č. 1 v dotazníkovém šetření)



Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji lidé navštěvují Santos s přáteli (50,43% oslovených) a s rodinou a dětmi (35,04 %). Zde můžeme dobře vysledovat naplňování funkčnosti lokality – místo pro společná setkávání, prostor pro pořádání kulturních a společenských akcí, odpočinek, zábava, relaxace.

95,73 % oslovených odpovědělo, že znalo **dřívější podobu ostrova Santos**. Vzhledem k věku oslovovaných je zřejmé, že se jedná o dobu před jeho revitalizací, nikoli podobu historickou. Ti, kteří hodnotili dnešní podobu ostrova odpověděli v dotazníkovém šetření převážně „líbí se mi bez výhrad“ (58,12 %), v internetové anketě touto hodnocení patřilo 47,06 %. Na opačném konci hodnocení, tedy vyjádření „nelíbí se mi, mám velké výhrady,“ se neocitl ani jeden respondent z obou realizovaných šetření. (viz tab. č. 3 - vyhodnocení otázek 1-4 a tab. č. 8)

Foto č. 11– Santos – místo pro všechny /Šumava Rocks 2014



Zdroj: foto T. Mašek

Filtrační otázky měly za úkol přinést konkrétní poznání, které je využitelné jak z hlediska údržby prostoru a vybavení, tak i z hlediska plánovaného rozvoje. **Nejvíce se návštěvníkům líbí** místa pro aktivity dětí, místa pro relaxaci a vybavení mobiliářem. **Nikdo z oslovených neuvedl, že by měl velké výhrady k současné podobě ostrova**, nikdo neuvedl konkrétního, co by se mu výslovně nelíbilo. Více informací poskytly odpovědi na další otázky: **vybavení ostrova pro aktivní odpočinek** (zázemí pro turisty, bruslaře, cyklisty, vodáky, říční lázně – koupání v řece) **je podle 40,17 % oslovených plně dostačující, podle 17,09 % dostačující.** Ovšem plných 36,75 % nedovedlo na otázku ohledně dostatečnosti vybavení ostrova vůbec odpovědět (ot. č. 7)!

V jistém smyslu pozitivním poznáním je, že pouze 2 respondenti označili vybavení jako nedostačující, a 5 se zmínilo, že něco chybí. Tito respondenti také uvedli, **co jim na Santosu schází** – úschovna zavazadel pro bruslaře a turisty (2×), informační tabule s mapou, malé zábradlí „z“ a „do“ řeky při schůdcích (foto č. 12), delší provozní doba kiosku (dříve ráno), chybí také pláž s pískem a zřetelné úvazky pro lodě vodáků.

Foto č. 12 - nový přístup k řece



Zde by návštěvníci uvítali menší „zábradlí“ nebo oporu pro vstup a výstup z řeky (zejména při koupání se s malými dětmi) o něco níže zřetelné úvazky pro lodě vodáků. Zdroj: foto autor

Vybavení ostrova pro volný čas rodin s dětmi neumělo zhodnotit 47,86 % oslovených, naopak 29,91 % je považuje za plně dostačující a 22,22 % za dostačující. (viz tab. č. 4 – vyhodnocení otázek 5-8)

Průzkum se věnoval nejen podobě samotného ostrova Santos, ale i **zde poskytovaným službám**. Vzhledem ke spektru návštěvníků a době průzkumu byla otázka „Jak byste ohodnotil/a zde poskytované služby“ rozdělena opět do dvou skupin – s označením „běžný návštěvník“ a druhá s označením „návštěvník konkrétní akce“. Oslovení měli vyhodnotit služby poskytované v kiosku a zázemí pro pořádání akcí. Z první skupiny ohodnotilo 91,45 % oslovených služby kiosku (foto č. 14) jako vyhovující a plných 100 % zázemí pro pořádání akcí také jako vyhovující. Mezi návštěvníky konkrétní akce převládal kladný názor na služby kiosku – 72,65 % je ohodnotilo jako vyhovující, 90,6 % si myslí, že také zázemí pro pořádání akcí je v pořádku. Respondenti z první skupiny, kteří na dotaz ohledně služeb v kiosku odpověděli „nevhovující“ poskytli i vysvětlení svého názoru. Vadí jim: krátká otvírací doba (4×), nedostatečný sortiment (3×), nepříjemná obsluha (2×) a špatná hygiena (1×). Ti, kteří odpovídali ve druhé skupině (návštěvník konkrétní akce) uvedli jako největší

nedostatky služeb kiosku: málo obsluhujícího personálu, nedostatečný sortiment pití, nedostatečný sortiment občerstvení / jídla, nepříjemná a pomalá obsluha, horší hygiena. O zázemí pro pořádání akcí se negativně vyjádřili v tom smyslu že: kryté zázemí pro diváky je malé, na „palubě“ je nerovný terén (plocha u stolů), osvětlení při večerních akcích je slabé, při větších akcích je nedostatečná kapacita sociálních zařízení, platí se vstupné dlouho do noci.

Foto č. 13 – kiosek s jevištěm pro vystoupení menšího charakteru.



Zdroj: foto autor

Samozřejmě průzkum zjišťoval i názor na **údržbu vegetace** na ostrově. Dotazovaní se měli vyjádřit k tomu, jak by posoudili údržbu ostrova Santos – 72,65 % ji ohodnotilo jako dobrou, 17,09 % jako normální, 10 % řeklo že to neumí posoudit a pouze 1,71 % (2 dotázaní) se vyjádřilo, že údržba zeleně je špatná. K negativnímu hodnocení poskytl pouze jeden z dotázaných vysvětlení – údržba zeleně mu připadá špatná, protože je zde moc křovin a zarůstají stezky, je zde málo posekaných travnatých ploch a neošetřené vzrostlé stromy. I tyto připomínky jsou rozhodně podnětem pro správu a údržbu ostrova do budoucna.

Poslední odpovědi měli oslovení vyjádřit své **doporučení nebo nedoporučení k návštěvě sušického ostrova pokladů**. Třetina respondentů (33,33 %) se vyjádřila:

“rozhodně doporučuji rodičům s dětmi, pro které je tu výborné zázemí“; 29,91 % by návštěvu doporučilo všem bez rozdílu; 12,82 % si myslí, že Santos by měli navštěvovat ti, kteří si chtějí „odpočinout“ od města; 5,13 % oslovených doporučuje tuto lokalitu k zastavení se; 4,27 % Santos rozhodně doporučuje všem, kteří chtějí trávit volný čas v příjemném prostředí a 3,42 % by ostrov pokladů doporučilo i náročným návštěvníkům. Třináct z oslovených (11,1 %) zvolilo z nabízených odpovědí možnost „nedoporučuji, není to nic moc“. To vzhledem k tomu, že na začátku dotazování odpovědělo na podobu ostrova 94,02 % dotázaných kladně a pouze 5,98 % že současná podoba je „nic moc“, příliš nekoresponduje s pravdivostí jejich tvrzení. Popřípadě je tento výsledek možné posoudit jako negativně ovlivněný vzhledem k délce dotazování, nebo sledu otázek (viz tab. č. 5 a 6).

Tabulka č. 3 - vyhodnocení otázek 1-4 / dotazníkové šetření Zdroj: vlastní zpracování

Vyhodnocení dotazníku – Ostrov SANTOS									
- odpovědi přepočtené ze záznamových archů									
doba průzkumu : červenec – srpen 2015									
(3× terénní zjišťování v červenci, 3× terénní zjišťování v srpnu)									
červenec: 9. 7. (letní kino pro dospělé), 18. 7. (sobota odpoledne – běžný víkendový den bez pořádání akce), 26. 7. (akce pro děti)									
srpen: 6. 8. (letní kino pro dospělé), 15. 8. (sobota odpoledne, běžný provoz, před zahájením večerní hudební produkce), 24. 8. (pondělí odpoledne, běžný provoz bez pořádání akce)									
oslovených respondentů celkem: 171; odpovídajících respondentů: 117									
respondentů s nezájmem o odpovědi : 54									
průměrná doba vyplnění jednoho dotazníku: 14 minut, celková doba sběru dat: 27,3 hodiny, tj. v průměru 4,55 hodiny na jedno šetření									
charakt. respondenta	dotazovaný je:		věk				bydliště		
	muž	žena	15-20	21-40	41-60	60 a více	obyvatel Sušice	obyvatel Sušicka (blízké okolí do 20 km)	návštěvník /turista
	43	74	12	53	38	19	74	16	27
	36,75%	63,25%	10,26%	45,30%	32,48%	16,24%	63,25%	13,68%	23,08%
1) Jak častým návštěvníkem ostrova Santos jste?	minimálně třikrát v týdnu	jednou za týden	několikrát v měsíci	jednou za měsíc a méně	výjimečně	v souvislosti s pobytem turisty /dovolenkáři			
	37	11	15	12	7	35			
	31,62%	9,40%	12,82%	10,26%	5,98%	29,91%			
2) Navštěvujete Santos spíše:	sám/sama	s rodinou / dětmi	s přáteli						
	17	41	59						
	14,53%	35,04%	50,43%						
3) Znal/a jste podobu Santosu před jeho obnovou?	ANO	NE							
	112	15							
	95,73%	12,82%							
4) Jak byste zhodnotil/a dnešní podobu ostrova Santos?	0= nelíbí se mi, mám velké výhrady	1 = nic moc	2 = běžná záležitost	3 = hezký park	4 = líbí se mi	5 = líbí se mi bez výhrad			
	0	0	7	13	29	68			
	0,00%	0,00%	5,98%	11,11%	24,79%	58,12%			

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 4 – vyhodnocení otázek 5-8/ dotazníkové šetření

5) Pokud jste odpověděl/a na otázku 4) hodnocením 4 nebo 5: co nejvíce se vám na dnešní podobě ostrova líbí (vyberte max. 2 možnosti, jinak přejděte na otázku 7):	přístupnost	velké volné plochy	místa pro relaxaci	místa pro aktivity dětí	cesty a pěšiny	vybavení mobiliářem	stromy a keře	přístup k řece	jiné...
	7	10	41	53	15	37	11	20	---

6) Pokud jste odpověděl/a na otázku 4) hodnocením 1 nebo 0: co nejvíce se vám na dnešní podobě ostrova nelíbí: (vyberte max. 2 možnosti, jinak přejděte na otázku 7):	přístupnost	velké volné plochy	místa pro relaxaci	místa pro aktivity dětí	cesty a pěšiny	vybavení mobiliářem	stromy a keře	přístup k řece	jiné...
	0	0	0	0	0	0	0	0	---

7) Vybavení ostrova Santos pro aktivní odpočinek* je podle vás:	plně dostačující	dostačující	neumím zhodnotit	něco chybí	nedostačující
	47	20	43	5	2
	40,17%	17,09%	36,75%	4,27%	1,71%

*aktivní odpočinek – skáňání pro turisty, cyklisty, in line bruslaře, vodňáky, koupání v řece.

7a) Pokud jste na otázku 7 odpověděl/a „něco chybí“ nebo „nedostačující“, uveďte co by podle vás bylo zapotřebí ve vybavení prostředí pro aktivní odpočinek zlepšit: (jinak pokračujte otázkou 8)	něco chybí	nedostačující
	- úschovna zavazadel pro turisty a bruslaře (2x)	- zřetelné úvazky pro lodě
	- informační tabule s mapou	- pláž s pískem
	- malé zábradlí "z" a "do" řeky	
	- provozní doba kiosku delší (ráno)	

8) Vybavení ostrova Santos pro volný čas rodin s dětmi je podle vás:	plně dostačující	dostačující	neumím zhodnotit	něco chybí	nedostačující
	35	26	56	0	0
	29,91%	22,22%	47,86%	0,00%	0,00%

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 5 – vyhodnocení otázek 8a - 11/ dotazníkové šetření

8a) Pokud jste na otázku 8 odpověděl/a „něco chybí“ nebo „nedostačující“, uveďte co by podle vás bylo zapotřebí ve vybavení prostředí pro potřeby rodin s dětmi zlepšit: (jinak pokračujte otázkou 9)	něco chybí	nedostačující
	0	0

9) Co byste doporučili na vybavení Santosu doplnit pro následující možnosti:*	jsem turista/ náhodný návštěvník	jsem rodič / na Santos chodím s dětmi	jsem běžný návštěvník, na Santos chodím při různých příležitostech
	- informační tabule s mapou území; více odpadkových košů; - přístupné / mobilní WC pro dobu, kdy je kiosek uzavřen	- možnost úschovny zavazadel - něco na způsob malého zábradlí pro koupání v řece - půjčení hraček pro děti - půjčení dek, popř. nějakých jiných podložek na sezení / hraní na zemi	- přístupné / mobilní WC pro dobu, kdy je kiosek uzavřen; kryté stanoviště pro kola pro případ deště; něco na způsob adventure minigolfu / golfové loučky

* na tuto otázku odpovědělo celkem 9 respondentů (7,69 %), zbylých 108 (92,31 %) se k této otázce na místě nedokázalo hned vyjádřit

10) Jak byste ohodnotil/a zde poskytované služby?	10a) jako běžný návštěvník		10b) jako návštěvník konkrétní akce (ne pořadatel)			
	kiosek	VYHOVUJÍCÍ	NEVYHOVUJÍCÍ	kiosek	VYHOVUJÍCÍ	NEVYHOVUJÍCÍ
		107	10		85	32
		91,45%	8,55%		72,65%	27,35%
	zázemí pro pořádání akcí	VYHOVUJÍCÍ	NEVYHOVUJÍCÍ	zázemí pro pořádání akcí	VYHOVUJÍCÍ	NEVYHOVUJÍCÍ
		117	0		106	11
	100,00%	0,00%		90,60%	9,40%	

11) V případě, že jste na otázku 10 - 10a) odpověděl/a alespoň v jednom případě NEVYHOVUJÍCÍ – proč?	kiosek
	krátká otevírací doba (4 ×)
	nedostatečný sortiment (3×)
	nepříjemná obsluha (2×)
	špatná hygiena (1×)

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 6 – vyhodnocení otázek 12 - 15/ dotazníkové šetření

12) V případě, že jste na otázku 10 -10b) odpověděl/a alespoň v jednom případě NEVYHOVUJÍCÍ – proč?	kiosek	zázemí pro pořádání akcí
	málo obsluhujícího personálu (12×)	kryté zázemí pro diváky je malé (4×)
	nedostatečný sortiment pití (9×)	nerovný terén / plocha u stolů (9×)
	nedostatečný sortiment občerstvení / jídla (11×)	málo osvětlení při večerních akcích (2×)
	nepříjemná a pomalá obsluha (5×)	malá kapacita sociálních zařízení (8×)
horší hygiena (2×)	platí se vstupné dlouho do noci (1×)	

13) Máte-li posoudit údržbu ostrova Santos z hlediska zeleně (pouze na ostrově) – připadá vám:	dobrá	normální/bez problémů	neumím posoudit	dostačující	špatná
	85	20	10	0	2
	72,65%	17,09%	8,55%	0,00%	1,71%

14) V případě že jste na předchozí otázku odpověděl/a „špatná“, uveďte proč: (jinak pokračujte otázkou 15)*	- moc křovin, zbytečně zarůstají stezky ; - málo posekaných travnatých ploch; neošetřené vzrostlé stromy

* na tuto otázku odpovídal pouze jeden dotazovaný ze dvou, kteří uvedli že se jim údržba zdá špatná; druhý se odmítl blíže vyjádřit

15) Kdybyste měl/a zhodnotit ostrov Santos jako celek, znělo by vaše hodnocení následovně:		
rozhodně doporučuji k návštěvě všem, kteří chtějí trávit volný čas v příjemném prostředí	5	4,27%
rozhodně doporučuji rodičům s dětmi, pro které je tu výborné zázemí	39	33,33%
doporučuji všem bez rozdílu	35	29,91%
doporučuji všem, kteří si chtějí odpočinout „od města“	15	12,82%
doporučuji i náročným návštěvníkům	4	3,42%
doporučuji k zastavení se	6	5,13%
stojí to za návštěvu	0	0,00%
nedoporučuji, není to nic moc	13	11,11%

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 7 – vyhodnocení otázky na četnost návštěv Santosu prostřednictvím www.isusice.eu

Jak častým návštěvníkem ostrova Santos jste? (otázka č. 1 v dotazníkovém šetření)

četnost návštěv	odpovědi / absol.	odpovědi / relat.
minimálně třikrát v týdnu	7	20,59%
jednou za týden	8	23,53%
několikrát v měsíci	7	20,59%
jednou za měsíc a méně	0	0,00%
výjimečně	11	32,35%
v souvislosti s pobytem turisty / dovolenkáři	1	2,94%

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 8- vyhodnocení otázky na názor na současnou podobu ostrova Santos prostřednictvím www.isusice.eu

hodnocení dnešní podoby ostrova Santos	odpovědi / absol.	odpovědi / relat.
nelíbí se mi, mám velké výhrady	0	0,00%
nic moc	1	5,88%
běžná záležitost	1	5,88%
hezký park	3	17,65%
líbí se mi	4	23,53%
líbí se mi bez výhrad	8	47,06%

Zdroj: vlastní zpracování

6 Diskuze

Míru respektu i kontrastu v souvislosti s tvrzeními Hurycha (2003) a Neuhauslové (1998) o skladbě, významu a kompozici reflektuje provedená úprava v rámci revitalizace říčního ostrova Santos, jak uvádí Trmal (2012), za jehož působení proces revitalizace započal:

„Už z návrhu projektu „ostrova pokladů“ ale bylo jednoznačně patrné, že při jeho realizaci dojde zákonitě i ke střetu se zájmy ochrany přírody a krajiny. Bylo proto (v rámci schvalování projektu) **přistoupeno ke kompromisu**, především ohledně kácení vzrostlých dřevin a odstraňování přehuštěných keřů (Trmal, 2012).“

Kompromisním řešením bylo ponechání některých vzrostlých stromů a ponechání torz, u nichž je ovšem předpoklad vykácení v nejbližší době i s ohledem na přírodní podmínky, což lze doložit tvrzením Šimka (2011): „...část jich bude dále v rámci realizace parku odstraněna. Návrh odstranění bude předmětem autorského dozoru (Šimek, 2011).“ Ve shodě s Trmalem (2012) a Šimkem (2011) je možné predikovat další vývoj: S ohledem na vegetaci ostrova Santos bude třeba v blízké budoucnosti zasáhnout do porostu vzrostlých letitých dřevin, které se jeví jako potenciálně rizikové a z estetického hlediska provést další zásahy - odstranění náletových dřevin a křovin, které by mohly narušit estetický i funkční ráz (křovinný záhon u Mlýnského potoka – eroze břehů, prorůstání bujného plevelu do křovin, vysoké přestárlé a oslabené stromy). To vyplývá z dendrologického průzkumu i z klimatických podmínek, které lokalitu průběžně zasahují.

Ohledně náletových křovin je možné se odvolat i na výsledky průzkumu, kdy respondentům, kteří se negativně vyjádřili k péči o vegetaci (ot. č. 13), vadilo, že: „...*je zde moc křovin a zarůstají stezky, je zde málo posekaných travnatých ploch a neošetřené vzrostlé stromy*“. Vzhledem k tomu, že se takto konkrétně vyjádřil pouze jeden respondent, bylo by dobré podobný průzkum, zaměřující se na vegetaci na ostrově, zopakovat např. s odstupem 1-2 roky, kdy dojde k dalším úpravám (výše uvedeno) a budou zcela zřetelné pečující zásahy.

I v kompromisních řešeních je ale respektováno dodržení zásad ochrany přírody a krajiny jednou z priorit: „Je nanejvýš žádoucí, aby v současné době probíhající „proměny“ dané lokality přispěly nejen k zlepšení podmínek pro rekreaci a odpočinek místních obyvatel, ale zároveň respektovaly oprávněné požadavky ochrany přírody a krajiny, aby ostrov Santos zůstal nadále významnou součástí dosud úspěšně zde

fungujícího ekologického systému působícího v rámci zákonem vymezeného významného krajinného prvku údolní nivy řeky Otavy (Trmal, 2012).“

Pravidelnou údržbu sečí vyžadují všechny travnaté plochy, zejména hřiště u restaurace a místa v těsné blízkosti relaxačních zákoutí. I tam je třeba zvažovat výsadbu spíše vyšších solitérních keřů; nižšími skupinovými kultivary doplňkových a podrostových dřevin v souladu s doporučením Hurycha (2003) je pak možné doplnit „nevhledná“ místa starých kořenových systémů a ponechaných broukovišť.

Z uvedeného lze vyvodit, že revitalizace ostrova Santos byla z pohledu vegetačních úprav vedena v zájmu co nejšetrněji prováděných zásahů. Zřejmá je i snaha o propojení všech zde se vyskytujících pozitiv, včetně vodotečí a zdrojů vody. Ostatně voda, řeka Otava, je jednou z nejvýznamnějších hodnot lokality. Na významu přítomnosti řeky, nebo vody vůbec, se shoduje řada odborníků (zde např. Kaplan, 1997; House a Fordham, 1997; Yamashita, 2002; Nasar a Lin, 2003; Mareček a Halamová, 2010), je proto třeba jí věnovat náležitou pozornost, zejména je-li využívána k rekreačním účelům. Zjevné je, že minimálně v takovém místě bude péče vyžadovat úpravu břehů či regulaci toku. Odvolat se můžeme na Kaplana (1997), který právě břehům věnuje značnou pozornost: „... Navíc řeka není řekou, pokud nemá kraj, proto je prostornost zlepšována těmito hranicemi (Kaplan, 1997).“ Nejde zde však o omezení, ale o vymezení a určení funkčnosti toku, kdy dává citlivě do souvislosti funkčnost, vnímání a uchopení „tvarování“ břehů řeky. To výborně koresponduje s potřebou a požadavky, které vyvstaly i v případě revitalizace říčního ostrova v Sušici. Respondenti využívají říční koupání a zcela jistě mezi nimi byli nejen rodiče s dětmi, kteří upozornili na možnost vybudování lepšího přístupu k řece, ale i vodáci, kteří Otavu pravidelně sjíždějí a Santos jim poskytuje vhodné zázemí při zastávkách. Ve výsledcích průzkumu se tak objevil požadavek na zřetelnější úvazky pro lodě (viz ot. č. 7a v průzkumu)

Říční břehy, jejich „užitné plochy“ v centrální části ostrova, byly při úpravách ostrova Santos pracemi, které daly stavebníkům nejvíce zabrat, jak okomentoval vedoucí stavby Jan Šafrata pro zpravodaj o proměnách ostrova Santos: „Nejtěžší bylo zpevňování břehů, protože jsme museli pracovat z vody. Základní kameny bylo třeba položit pod hladinu. To znamenalo vysypat si hráze a následně odčerpávat vodu, aby klesla hladina a dalo se pracovat (Nadace Proměny, 2013) .“ Toto je tedy s největší pravděpodobností dalším úkolem do budoucna - věnovat se úpravě břehů řeky, možná

i nad a pod ostrovem tak, aby se zvýšila dostupnost a komfort vodáckých turistů. Bude třeba ale i nadále brát v potaz zejména funkci prostoru (lužní les) tak, aby nedocházelo k negativním jevům, na které upozorňuje Neuhäuslová (2003) – nevhodným odstaňováním porostům dochází k narušení vodoochranné, břehoochranné a půdoochranné funkce. Zde je, domnívám se, možné počítat s obezřetností majitele a správce lokality, protože jak bylo zmíněno, je ostrov Santos poměrně často zaplavován.

Jako pozitivní je třeba vyzdvihnout i šetrnost prováděných prací, které zohledňovaly všechny aspekty lokality, a jak potvrzuje Šimek (2012): „Navržené práce nebudou mít žádný vliv na podzemní vody (Šimek, 2012).“

Přítomnost Otavy, úprava jejího ramene obtékajícího ostrov z druhé strany a zachování průtokového kanálu středem ostrova bylo vždy považováno za samozřejmost. Lidé ke spokojenému životu vodu potřebují, ať se na ni jen dívají v klidu z lavičky, či si v ní mohou umýt ruce, nebo ji sjet lodí. I když otázka ohledně 'vody' ve sledovaném místě nebyla v průzkumu jasně položená, je možné pokládat toto tvrzení za pravdivé – i vzhledem k tomu, že se v průzkumu nikdo „nespokojen“ k přítomnosti vody vně i uvnitř prostoru nevyjádřil.

Možným cílem dalšího průzkumu v lokalitě by pak mohlo být právě vnímání vody návštěvníky Santosu. Zajímavé by bylo porovnání preferencí v kontextu se zjištěními Nasara a Lina (2003), kdy z jejich průzkumů vyplynulo, že přednost jednoznačně dávali lidé vodě tryskající a jako nejvíce uklidňující hodnotili vodu stojatou.

To, jak veřejný prostor vypadá, a to, kdo jej využívá, jsou ovšem otázky týkající se nejen městské estetiky, ale i samotného jádra společenského uspořádání. V případě Sušice bylo třeba najít kompromis: uspořádat prostor tak, aby byl dobře přijat, hodnocen a užíván jak dětmi, tak dospělými (seniory). Bylo třeba se zaměřit na rozplánování areálu vzhledem k okolnímu prostředí i skupinám jeho uživatelů a vyvážit jej. Potvrdilo se i zjištění ze studie Yamashity (2002), kdy prezentuje vnímání a potřeby dospělých (umístění prvků ve střední a velké vzdálenosti, včetně dynamického prvku vody) a vedle toho dětí (prvky v krátkých vzdálenostech, včetně vody – zejména její kvality). Proto je herní centrum – dětské hřiště s atraktivními prvky a kompletním zázemím vytvořeno v těsné návaznosti, naopak relaxační místa pro odrostlejší

návštěvníky jsou rozmístěna ve vzdálenostech větších, kdy není opomenut ani zmiňovaný přístup k vodě.

Co se týká lokality jako celku, lze jen doporučit jeho vývoj ve směru, který téměř zcela kopíruje názor Marečka (2005) na funkci podobných prostor v tom smyslu, že je příhodné z něj vytvořit „společně využívané prostory – zóny s perspektivně velmi významnou sociální funkcí“. To už vlastně, v případě Santosu, je realitou – s nejbližšími obcemi je propojen hojně využívanou cyklostezkou a z výsledků průzkumu vyplývá, že mezi návštěvníky je nezanedbatelná část právě těch z nejbližšího okolí (téměř 14 %).

Naopak nesouhlasné stanovisko je třeba vyslovit jako protiklad ke tvrzení Erbel (2010), která v podstatě odsuzuje obyvatele města do jejich individuality a všeobecně přístupný městský prostor označuje za kvalitativně upadající. Jestliže téměř 64 % z oslovených respondentů průzkumu bylo ze Sušice, tedy z města, je možné oprávněně usoudit, že naopak zájem o podobná, (ano, dnes přizpůsobená a téměř komfortní) místa náležející k městskému prostoru, jsou vyhledávaná. Pravdou na druhé straně je, že pokud by právě příměstský veřejný prostor nebyl upraven a byl zcela ponechán svému osudu, zájem o něj by patrně výrazně poklesl.

Z výsledků praktického šetření vyplynuly poznatky, které mohou dále sloužit jako podklad pro vylepšení funkčnosti sledované lokality. V souladu se strategickým rozvojem města, demografickým vývojem, územním plánováním a plánem péče o městskou zeleň, je třeba se věnovat všem, byť zdánlivě nyní nevýznamným, detailům. Ty se mohou v budoucnu ukázat jako stěžejní pro další zatraktivnění místa i města a obohacení života stálých obyvatel i návštěvníků.

Obnova či oprava technické infrastruktury přichází na řadu již po dvou letech provozu – přírodní materiály, jakkoliv zvolené s ohledem na umístění užitnost a klimatické podmínky, „pracují“, a tak již v současné době se objevují drobné závady na rovnoměrnosti „paluby“, upevnění některých prvků mobiliáře, i jeho umístění (nízká výška od země, která neumožňuje dostatečnou údržbu zarůstajících plevelů a náletů, nedostatečná izolace proti vlhkosti, půdní eroze vlhkých míst apod.). S vědomím jejich existence lze pracovat na jejich včasném odstranění a zabránění vzniku nových. Podle vyjádření investičních techniků města je běžná údržba a opravy užitných prvků součástí každoročního plánu údržby. Určitě by nebylo na škodu, v souvislosti se zjišťováním intenzity užívání a kvality provedení, v horizontu zhruba 5 let provést

šetření o způsobilosti mobiliáře. Bylo by tak možné ověřit si výběr jeho vhodnosti, kvalitu provedení práce, zjistit vhodnost či nevhodnost umístění aj.

Podnětem k zamyšlení jsou doporučení respondentů vyplývající z odpovědí na otázku, co by doporučili na vybavení Santosu doplnit. Na tuto otázku dokázalo odpovědět pouze 9 dotázaných (7,69%), zbylých 108 (92,31 %) se na místě nedokázalo konkrétně vyjádřit. S největší pravděpodobností jsou tedy rovněž spokojeni, případně se otázkou vybavení nezabývají a vnímají prostor jako přírodu a vítají možnost pobytu v ní. Dotazovaní návštěvníci Santosu byli s vybavením převážně spokojeni, z odpovědí první skupiny (turista / náhodný návštěvník) vyplynulo, že by uvítali: informační tabuli s mapou území, více odpadkových košů a přístupné (např. mobilní) WC pro dobu, kdy je kiosek uzavřen. Rodiče, kteří na Santos chodí s dětmi (35,04 % oslovených), by přivítali možnost úschovy zavazadel, malé zábradlí při koupání v řece, možnost půjčení hraček pro děti, možnost půjčení dek nebo nějakých jiných podložek pro sezení (hraní) na zemi. Skupina označená jako „běžný návštěvník“ by rovněž přivítala umístění mobilního WC pro dobu, kdy je uzavřen kiosek, kryté stanoviště pro kola pro případ deště něco na způsob adventure golfu nebo golfové loučky. Naopak nezmiňovali například kvalitu služeb, vegetaci, nekomentovali ani cestní síť vyjma faktu, že místo jako celek je dostatečně přístupné. Pokud by se jim něco z toho zdálo nevhodné nebo nedostačující, zcela jistě by se, v zájmu pohodlí svého i svých dětí, vyjádřili. Je třeba ovšem v úvaze přihlídnout i k tomu, že s největší pravděpodobností byli všichni, nebo téměř všichni (pozn. aut. odbornost respondentů nebyla předmětem výzkumu) laiky bez odborných znalostí a z nich vycházející jiné představy či požadavky na uspořádání sítě cest a stezek či skladbu vegetace.

K tématu se vyjádřil také starosta města Sušice, v jehož volebním období byla revitalizace provedena a tato práce vypracována. Byl osloven k vyjádření se ohledně celkového posouzení revitalizace říčního ostrova Santos z pohledu zadavatele projektu a vlastníka lokality (povinnosti s tím související a vyplývající z dotčených smluvních vztahů) a z pohledu obyvatele města a návštěvníka „Ostrova pokladů Santos“.

Nelze opomenout ani faktor dotvářející celkovou atmosféru místa – lidský faktor, který zde na Santosu působí v oblasti poskytovaných služeb.

„Jsem rád, že se celý projekt, v hodnotě více než 25 milionů korun, ve spolupráci s Nadací Proměny podařil. Díky této významné podpoře bylo možné jej

uskutečnit najednou a ve vysoké kvalitě. Město samotné, ač pochopitelně má zájem na udržování a rozvíjení veřejných prostor, by tuto částku najednou uvolnit nemohlo. Minimálně tedy v horizontu několika let by docházelo ještě spíše k údržbě než celkové revitalizaci, jakou si ostrov Santos zasloužil.

Jsem rovněž rád, že revitalizace byla úspěšná. Nesetkal jsem se s negativními ohlasy v tom smyslu, že jsme něco takového dělat neměli. Právě naopak – od těch dříve narozených i od mladé generace eviduji veskrze pozitivní ohlasy (Mottl, 2016).“ Poslední tvrzení Mottla dokládá 83 % z oslovených respondentů šetření.

Podle starosty Sušice je si město vědomo závazku který na sebe v podobě „živého ostrova pokladů“ převzalo, a to nejen v souvislosti s podmínkami nadačního grantu. Ten například ukládá dlouholetou odbornou péči, udržení aspektů vzešlých z architektonické soutěže na návrh apod. Lesopark Luh jako celek, tedy včetně ostrova Santos, je podle něj vnímán jako důležitý krajinnotvorný prvek, jako nedílná součást celého komplexu sportovišť, volnočasových a relaxačních aktivit v dotčené části města a jako výrazná podpora společenského a 'společného' života ve městě vůbec.

„Věřím, že se podařilo zachovat další krásný a významný kousek přírody i pro naše nástupnické generace a že ony si jej, stejně jako my, budou umět vážit a rozumně využívat. O tom, že se nám toto společné úsilí podařilo, svědčí mimo jiné i ocenění odborníků, kteří udělili revitalizaci ostrova Santos v soutěži Park roku¹ prvním místem, jako vůbec nejlépe hodnocený projekt (Mottl, 2016).“

Ve svém hodnocení starosta města vyjádřil zároveň i doporučení (korespondující s výsledky průzkumu), která by měla být realizována s ohledem na udržitelnost realizovaného projektu a významu místa jako takového. Stručně by se dala shrnout do následujících oblastí:

- odborná péče o vegetaci
- odborná péče o vodní toky a vodoteče (v souvislosti s údržbou břehů a související infrastrukturou)
- pravidelná údržba s ohledem na skladbu vegetace a funkčnost celku
- pravidelná údržba mobiliáře a doplňkových prvků v rámci volnočasových aktivit (herní prvky, mobiliář v relaxačních zónách)

¹ pozn. - Soutěž Park roku, která každoročně hodnotí počiny v oblasti zahradní a krajinářské architektury, organizuje Svaz zakládání a údržby zeleně.

- důraz na lidský faktor (provozovatelé služeb v centru ostrova)
- využívání k účelu, pro který byl park s ostrovem upraven
- realizace doplňků a nových prvků s ohledem na požadavky moderního uživatele a v souladu s dalším rozvojem podobných lokalit (a aktivit)
- zachování respektu k původní krajině a její funkci.

Je nasnadě, že všechny výše uvedené body v sobě zahrnují řadu více či méně náročných činností vedoucích k jejich naplnění (počínaje vzděláním odborných pečovatelů až po finanční možnosti města), evidentní ale je, že jak vlastníci tak uživatelé mají zájem na tom, společně o toto místo pečovat, využívat jej, udržovat a rozvíjet.

Úpravou vegetace a vhodným prostorovým řešením vybavení zde vznikla prosvětlená místa i stinná zákoutí, klidné korzo při toku řeky Otavy a Mlýnského potoka, příjemné ochlazení v horkých dnech nabízí i obnovený průtok středem ostrova. Společně s přáteli se návštěvníci mohou pobavit při hře kuželek, sledováním filmů v letním kině, návštěvou některého z koncertů nebo divadel. Pro většinu kulturních aktivit je zde připraveno potřebné zázemí, na „palubě lodi“, vhodně řešené přírodními materiály a s možností odděleného využívání ploch. Dořešená infrastruktura nabízí komfortní pobyt malým i velkým návštěvníkům. Je možné mnohem intenzivněji využívat více upravených ploch a cest, včetně bezbariérového přístupu.

Za synergicky pozitivní důsledky, zvyšující kvalitu života místních obyvatel, lze v souvislosti s ostrovem Santos považovat nejen upravený vzhled podstatné části celého lesoparku Luh, což výrazně upravilo vizitku města, které se pyšní označením „brána Šumavy“, ale i plynoucí ekonomický efekt z místa samotného jako centrální části sportovně – relaxační zóny města a z přidružení ostatních aktivit ve městě. K lesoparku náleží zcela nově upravené městské venkovní koupaliště (2015), navazující cyklostezka s lavičkami, altánky a odpočívadly, lze sem přiřadit i většinu městských sportovišť, která jsou od Santosu vzdálena „jen“ přes řeku - krytý plavecký bazén, zimní stadion, atletický stadion, lanový park, venkovní dětské hřiště, fotbalový stadion, tenisové kurty, volejbalové kurty. Upravená část blízkého ostrova pokladů tak dává podnikatelům, provozovatelům i pořadatelům nejrůznějších aktivit možnost nabídnout služby a kompletní zázemí pro volnočasové a sportovní aktivity po celý rok. V souvislosti s tím se do ekonomického efektu města promítá doba, kterou zde

návštěvníci stráví. To je pro oblast, která se hospodářsky orientuje především na cestovní ruch a s ním spojené služby, významný faktor.

V závěru nyní lze ještě dodat hodnocení členů odborné poroty soutěže Park roku, které velmi dobře vystihuje pointu realizované revitalizace.

„Členka poroty Radmila Fingerová považuje vítězné dílo v Sušici, díky kterému se proměnilo zanedbané území kolem řeky Otavy v prostor setkávání a rekreace, za krásný následováníhodný příklad. Ocenila citlivou, odvážnou a profesionální práci se stávajícími stromy, kvalitní provedení cest, vhodné použití mobiliáře i uměleckých děl.

Další člen poroty Petr Mičola dodal: Je velkým uměním vstoupit do míst, která mají tradici, mají svého „genia loci“, vstoupit a nenadělat škody. Dokázat se přizpůsobit, najít podstatné, a to doplnit o moderní, co čas za určitou dobu přinesl. Odkazem na stavby, které byly v parcích kdysi stavěny, jsou na Santosu zahradní restaurace s kuželníkem a Fialovy kultivované dřevěné objekty. Tento park je balzámem na duši člověka doby nanotechnologií.“²

Ovšem to nejdůležitější, co potvrzuje úspěšnost celého projektu, jsou spokojení návštěvníci, nadšení organizátoři akcí, mile překvapení turisté a rostoucí statistiky návštěvnosti. To realizátoři každým rokem přesvědčuje o tom, že krok ke znovuoživení genia loci byl v tomto případě více než správným.

2 Svaz zakládání a údržby zeleně, tisková zpráva 2014, [cit. 2015-12-12.]

7 Závěr

Cíle stanovené v úvodu práce, byly beze zbytku naplněny. Byl vyhodnocen dopad revitalizace lokality v příměstské veřejném prostoru, s důrazem na rekreační a volnočasový potenciál. Doloženo je soudobé vnímání prostoru, jenž prošel změnou respektující historii a citlivě přizpůsobující prostředí požadavkům moderní doby, s ohledem na dodržování obecně platných a doporučených zásad koncepce krajinyotvorby a ochrany trvale udržitelného rozvoje životního prostředí.

Z výsledků terénního průzkumu a analýzy získaných dat vyplynula pozitiva vizuálního vjemu nové podoby, zhodnocení funkčního uspořádání, dostupnosti, zachování přírodního charakteru. V dílčích výsledcích pak práce reflektuje shodu či odchylku mezi odborníky navrhovanou a skutečně realizovanou koncepcí příměstské přírodní lokality. Vyslovená hypotéza o veskrze pozitivním odpadu provedené revitalizace příměstského veřejného prostoru, byla jednoznačně potvrzena:

- uživatelé jsou častými návštěvníky lokality
- místo plní socializační funkci
- návštěvníci se na místo vrací opakovaně a doporučují je
- lokalita dává prostor pro meziobecní spolupráci
- průzkum ukázal oblasti, jimž bude třeba se dále věnovat
- návštěvníci hodnotí místo jako vhodné pro zábavu, sport, relaxaci, aktivní odpočinek, místo pro volný čas rodin s dětmi
- místo samotné generuje pozitivní ekonomické souvislosti pro hospodaření města
- lokalita je vizuálně i funkčně vhodně řešeným prostorem
- koncepce revitalizace respektuje zásady ochrany a péče o životní prostředí
- projevil se zájem o působení lidského faktoru v oblasti poskytovaných služeb, to znamená zájem návštěvníků o sezónní i mimosezónní provozní.

Průzkum je možné využít jako zobecnitelnou platformu pro podobné případy, případně jej aktualizovat pro srovnávací analýzu po několika letech. Jeho výstupy pak dávají zřejmý směr dalšího vývoje tohoto unikátního příměstského veřejného prostoru. Porovnání mezi současnými poznatky a dříve publikovanými odbornými poznatky je vypovídající pro možnou tvorbu další koncepce uspořádání a využití tohoto druhu veřejného prostoru, v souladu s požadavky současných uživatelů.

8 Seznam použitých pramenů

Literární zdroje:

Albrecht, J. (ed.). 2003. Chráněná území ČR, svazek VII. Českobudějovicko. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 807 s. ISBN 8086064654.

Anděra, M., Zavřel, P. 2003. Šumava: příroda, historie, život. Baset, Praha, 799 s. ISBN 8073400219.

Bláha, L., Bocková, R., Hnilička, F., Hniličková, H., Holubec, V., Möllerová, J., Štolcová, J., Zieglerová, J. 2003. Rostlina a stres. VÚRV. Praha. s. 180. ISBN: 8086555321.

Booth, N. K. 1983. Basic Elements of Landscape Architecture Design. Elsevier Science Ltd., p. 315. ISBN 10: 0444007660, ISBN 13: 9780444007667 .

Culek, M. (ed.). 2005: Biogeografické členění České republiky II. díl. AOPK ČR, Praha. 800 s. ISBN 8086064824.

Culek, M., Divíšek J., Grulich V., Laštůvka Z. 2013. Biogeografické regiony České republiky. Masarykova univerzita. Brno. ISBN 978-80-210-6693-9.

Historický atlas měst České republiky: Sušice. 2014. Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i. Praha. 2014. ISBN 978-80-7286-229-0.

House, M., Fordham, M. 1997. Public Perceptions of River Corridors and Attitudes towards River Works. Landscape Research, Vol. 22 (1), p. 25-42. DOI 10.1080/0142639970806499.

Hurych, V. 2003. Okrasné dřeviny pro zahrady a parky. KVĚT. Praha, ISBN 80-85362-46-5.

Just, T., Matoušek, V., Dušek, M., Fischer, D., Karlík P. 2005. Vodohospodářské revitalizace a jejich uplatnění v ochraně před povodněmi. ZO Český svaz ochránců přírody Hořovicko. Praha. ISBN 80-239-6351-1.

Kaplan, R. 1997. Down by the riverside: Informational Factors in waterscape preference. In: Proceedings: River Recreation Management and Research Symposium, January 24-27, Minneapolis, Minnesota, p. 24-27.

Litton, R. B. 1977. River landscape quality and its assessment. In: Proceedings river recreation management and research symposium, USDA Forest Service. No. NC-28. p. 46-54.

Koblížek, J. 2006. Jehličnaté a listnaté dřeviny našich zahrad a parků. Sursum. Tišnov. 178 s. ISBN 80-7323-117-4.

Lipský, Z. 1999. Přírodní charakteristiky krajinného rázu. Péče o krajinný ráz, cíle a metody. Sborník přednášek a diskusních příspěvků z kolokvia, 17.-18.2.1999. ČVUT. Praha. s. 7-17.

Löw, J., Novák, J. 2003-2005. Typologie české krajiny. Výzkumný úkol MŽP ČR Löw & spol., s. r. o. VaV/640/1/03.

Manning, O. D. 1997. Design imperatives for river landscapes. Landscape Research. 22 (1). p. 67-94.

Mareček, J., Halamová, J. 2010. Landscaping potential of valleys. Scientia Agriculturae Bohemica. 1. 29-43.

Mareček, J. 2005. Krajinářská architektura venkovských sídel, ČZU – FAPPZ. Praha. 362 s. ISBN 80-213-1324-2.

McCulley, E. B. 1976. Water, pools and fountains. In: JD Carpenter, GO Robinette (Eds.): Handbook of Landscape Architectural Construction. Washington DC: The Landscape Architecture Foundation, p. 479-498.

Nadace Proměny. 2013. Projektový zpravodaj č. 6. Praha. 4 s.

Nasar, J., Lin Yi-H. 2003. Evaluative Responses to Five Kinds of Water Features. Landscape Research., 28 (4), p. 441-450.

Neuhäuslová, Z., Blažková, D., Grulich, V., Husová, M., Chytrý, M., Jeník, J., Jirásek, J., Kolbek, J., Kropáč, Z., Ložek, V., Moravec, J., Prach, K., Rybníček, K., Rybníčková, E., Sádlo, J. 1998. Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky: textová část. Academia. Praha. 341 s. ISBN 80-200-0687-7.

Neuhäuslová, Z. 2003. Přehled vegetace České republiky. Svazek 4, Vrbotopolové luhy a bažinné olšiny a vrbiny : Vegetation survey of the Czech republic. Volume 4, Riparian willow-poplar woods and swampy alder and willow carrs (Souběž.) Edited by Jaroslav Moravec. Academia. Praha. 78 s. ISBN 80-200-1056-4.

Quitt, E. 1971. Klimatické oblasti Československa. Academia. Praha. 73 s.

Pospěch, P. 2013. Městský veřejný prostor: interpretativní přístup. Sociologický časopis / Czech Sociological Review. Vol. 49, No. 1

Šimek, P. 2011-2012. Dokumentace k realizaci stavby. Florart, Uherský Brod.

Trmal, J. 2012. Santos – významná lokalita. In Sušické noviny. Duben 2012. 23.

Vyšín, J. 2014. Revitalizace lesoparku Luh v Sušici. Diplomová práce. ČZU Praha. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Praha.

Yamashita, S. 2002. Perception and evaluation of water in landscape; use of Photo-Projective Method to compare child and adult resident's perceptions of a Japanese river environment. *Landscape and Urban Planning*. 62. p. 3-17

Zube, E. H., Sell, J. L., Taylor, J.G., 1982. *Landscape Perception: Research, Application and Theory*. *Landscape Planning*, 9:1-33. Elsevier Scientific Publishing Co.

on-line zdroje:

Erbel, J. Veřejný prostor. [online]. 2008-2010. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z: <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/v/verejny-prostor/1-verejny-prostor.html>

Květ, R. Zahrada-park-krajina. *Krajina a lidé*. 2002. [online]. [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: http://www.zahrada-park-krajina.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=125:krajina-a-lide&catid=60:krajina&Itemid=123

MapoMat. *Studia geographica* (ed.). Přírodní poměry, Klimatické oblasti. [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha. [online]. 2015. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://mapy.nature.cz/>

Nadace Proměny. Příběh proměny ostrova Santos, projektová brožura - Revitalizace lesoparku na říčním ostrově Santos v Sušici. [online]. 2013. [cit. 2015-10-04]. Dostupné z: http://ostrov-santos.nadace-promeny.cz/userfiles/files/2014/PROJEKTY/promena_ostrova_santos_w.pdf

Seznam.cz.. *Mapy.cz*: Sušice, okres Klatovy, kraj Plzeňský [online]. 2015. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z: <http://mapy.cz>

Svaz zakládání a údržby zeleně. 2014. *PARK roku 2014 - tisková zpráva*. [online]. 2014 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.szuz.cz>

Územní plán Město Sušice. Koncepce uspořádání krajiny. [online]. 2014. [cit. 2015-11-25]. Dostupný z <http://www.mestosusice.cz/mususice/uzemniplan.asp>

legislativní dokument:

Česko. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2000. Částka 38/2000.

osobní dotazování:

MOTT, P. 18. ledna 2016, pers comm.

zdroje fotografií:

Kintzl, E. Sušice, Santos. Soukromý archiv fotografií.

Pihera, V. Sušice, Santos. Soukromý archiv fotografií.

Staňková, A. Sušice, Santos. Soukromý archiv fotografií.

9 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro návštěvníky Santosu:	93
Příloha č. 2 – Fotodokumentace proměn ostrova	98
Příloha č. 3 – Grafické výsledky šetření	108

10 Seznam fotografií

Foto č. 1 – úprava břehů v dotčené části sledované lokality	14
Foto č. 2 – Santos pod vodou při rozliti Otavy v létě 2013	24
Foto č. 3 – Santos pod vodou při rozliti Otavy v létě 2013	25
Foto č. 4 - „broukoviště“ s řešenou výsadbou v okolí	32
Foto č. 5 – založení nové stromové výsadby	32
Foto č. 6 – úprava mostku přes náhon s výsadbou keřů podél cesty	33
Foto č. 7 – Santos historický / I – korzo, centrum společenského dění.....	41
Foto č. 8 – Santos historický / II – korzo, centrum společenského dění	41
Foto č. 9 - dovedně skryté torzo - broukoviště	54
Foto č. 10 – opravený mostek, druhá přístupová cesta pro pěší	62
Foto č. 11– Santos – místo pro všechny /Šumava Rocks 2014	65
Foto č. 12 - nový přístup k řece	66
Foto č. 13 – kiosek s jevištěm pro vystoupení menšího charakteru.	67
Foto č. 14 – Santos historický / II – dřevaři a voráři na Otavě.....	98
Foto č. 15 – Santos historický / III – významné místo setkávání	98
Foto č. 16 a 17 – břeh Otavy před úpravou a upravený	99
Foto č. 18 – Stav centrální plochy ostrova Santos na podzim 2012	99
Foto č. 19 – Stav centrální plochy ostrova Santos na podzim 2012 / kácení dřevin	100
Foto č. 20 – Detail „perly“ - součást zpevněných povrchů systému cest na Santosu.....	100
Foto č. 21 a 22 – Budování zpevněných cest.....	101
Foto č. 23 – Výstavba zázemí v centrální části parku.....	101
Foto č. 24 – Obnova kuželníku, který zde v minulosti stával / březen 2013	102
Foto č. 25 až 34: viditelné revitalizační zásahy	102
Foto č. 35 a 36 – nové prvky na ostrově, č. 37 – zvonice pro Santos.....	104
Foto č. 38 – nová výsadba podél cest	105
Foto č. 39 – nová výsadba podél kolem obnovených staveb (kuželník)	105
Foto č. 40 – Léto na Santosu 2013 / koupání v Otavě s pohledem na nový břeh.....	106
Foto č. 41-42 – Léto na Santosu 2013 - nový prostor s novými prvky	106
Foto č. 43 – kiosek v létě 2014	107
Foto č. 44 - kiosek v říjnu 2015	107

11 Seznam ilustrací

Obr. č. 1 – mapa Sušice s vyznačením lesoparku Luh, ostrova Santos	39
Obr. č. 2 – výřez z ÚP města Sušice (1999) s vyznačením polohy ostrova Santos	40
Obr. č. 3 – Sušice na mapě 1797, pořízené prášilským inženýrem Janem Wiehlem	42
Obr. č. 4 – výřez z územního plánu města Sušice 2014.....	43
Obr. č. 5 – Klimatické oblasti ČR.....	45
Obr. č. 6 – historický pohled na Santos – místo setkávání i letních radovánek.....	49
Obr. č. 7 – motiv „lodi“ se nabízí při pohledu na uspořádání prostoru	51
Obr. č. 8 – motiv „lodi“ - detail	52
Obr. č. 9 – celková situace / dendrologický průzkum.....	56
Obr. č. 10 až 14 – Osazené prvky pro dětské hřiště.....	58
Obr. č. 15 – pohled na dnešní Santos a nově vybudovaný přístup k řece.....	61

12 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Charakteristika klimatických podmínek oblasti.....	45
Tabulka č. 2 – Popis pěstebních opatření, navržených k provedení v lokalitě ostrova.....	53
Tabulka č. 3 - vyhodnocení otázek 1-4 / dotazníkové šetření.....	69
Tabulka č. 4 - vyhodnocení otázek 5-8/ dotazníkové šetření.....	70
Tabulka č. 5 – vyhodnocení otázek 8a - 11/ dotazníkové šetření	71
Tabulka č. 6 – vyhodnocení otázek 12 - 15/ dotazníkové šetření	72
Tabulka č. 7 – vyhodnocení otázky na četnost návštěv Santosu prostřednictvím www.isusice.eu	73
Tabulka č. 8– vyhodnocení otázky na názor na současnou podobu ostrova Santos prostřednictvím www.isusice.eu	73

13 Seznam grafů

Graf č. 1 – Hodnocení celkového stavu / dendrologický průzkum	57
Graf č. 2 – četnost návštěvnosti ostrova Santos u sledovaného počtu respondentů ve stanoveném období - dotazníkové šetření.....	64
Graf č. 3 – četnost návštěvnosti ostrova Santos – respondenti vyjadřující se prostřednictvím www.isusice.eu	108
Graf č. 4 – sloučená data - četnost návštěvnosti ostrova Santos – dotazníkové šetření a www.isusice.eu	108
Graf č. 5 – hodnocení dnešní podoby ostrova Santos - dotazníkového šetření	109
Graf č. 6– hodnocení dnešní podoby ostrova Santos dle www.isusice.eu	109
Graf č. 7– sloučená data hodnocení dnešní podoby ostrova Santos prostřednictvím dotazníkového šetření a www.isusice.eu	110
Graf č. 8 – Zhodnocení Santosu jako celku a doporučení návštěvníků	110

14 Přílohy

Příloha č. 1 - Dotazník pro návštěvníky Santosu:

SANTOS, OSTROV POKLADŮ / SUŠICE

- průzkum prováděný v měsících červenec, srpen 2015 -

forma: anonymní dotazník, osobní dotazování na místě (6× terénní šetření), kombinovaný typ otázek v dotazníku s ohledem na nemožnost opakovat šetření se stejnými respondenty

respondent:

muž žena

věk 15-20
 21-40
 41-60
 61 a více

bydliště obyvatel Sušice
 obyvatel Sušicka (nepřímo Sušice, ale blízkého okolí)
 návštěvník / turista

1) Jak častým návštěvníkem ostrova Santos jste?

četnost návštěv minimálně třikrát v týdnu
 jednou za týden
 několikrát v měsíci
 jednou za měsíc a méně
 výjimečně
 výjimečně, v souvislosti s pobytem turistů /dovolenkáři

2) Navštěvujete Santos spíše:

sám / sama
s rodinou/ dětmi
s přáteli

3) Znal/a jste podobu Santosu v době před jeho obnovou?

ANO
NE

4) Jak byste zhodnotil/a dnešní podobu ostrova Santos?

(škálové hodnocení)

0= nelíbí se mi, mám velké výhrady

1 = nic moc

2 = běžná záležitost

3 = hezký park

4 = líbí se mi

5 = líbí se mi bez výhrad

5) Pokud jste odpověděl/a na otázku 4) hodnocením 4 nebo 5: co nejvíce se vám na dnešní podobě ostrova líbí:

(vyberte max. 2 možnosti, jinak přejděte na otázku 7)

- přístupnost
- velké volné plochy
- místa pro relaxaci
- místa pro aktivity dětí
- cesty a pěšiny
- vybavení mobiliárem
- stromy a keře
- přístup k řece
- jiné...../uved'te/

6) Pokud jste odpověděl/a na otázku 4) hodnocením 1 nebo 0: co nejvíce se vám na dnešní podobě ostrova nelíbí: (vyberte max. 2 možnosti, jinak přejděte na otázku 7)

- přístupnost
- velké volné plochy
- místa pro relaxaci
- místa pro aktivity dětí
- cesty a pěšiny
- vybavení mobiliárem
- stromy a keře
- přístup k řece
- jiné...../uved'te/

7) Vybavení ostrova Santos pro aktivní odpočinek³ je podle vás:

- plně dostačující
- dostačující
- neumím zhodnotit
- něco chybí
- nedostačující

3 aktivní odpočinek – zázemí pro turisty, cyklisty, in line bruslaře, vodáky, koupání v řece...

7a) Pokud jste na otázku 7 odpověděl/a „něco chybí“ nebo „nedostačující“, uveďte co by podle vás bylo zapotřebí ve vybavení prostředí pro aktivní odpočinek zlepšit: (jinak pokračujte otázkou 8)

.....

8) Vybavení ostrova Santos pro volný čas rodin s dětmi je podle vás:

- plně dostačující
- dostačující
- neumím zhodnotit
- něco chybí
- nedostačující

8a) Pokud jste na otázku 8 odpověděl/a „něco chybí“ nebo „nedostačující“, uveďte co by podle vás bylo zapotřebí ve vybavení prostředí pro potřeby rodin s dětmi zlepšit: (jinak pokračujte otázkou 9)

.....

9) Co byste doporučili na vybavení Santosu doplnit pro následující možnosti:

a) jsem turista / náhodný návštěvník.....

b) jsem rodič, na Santos chodím s dětmi

c) jsem běžný návštěvník, na Santos chodím při různých příležitostech.....

.....

10) Jak byste ohodnotil/a zde poskytované služby?

10a) Jako běžný návštěvník:

kiosek

VYHOVUJÍCÍ / NEVYHOVUJÍCÍ

zázemí pro pořádání akcí

VYHOVUJÍCÍ / NEVYHOVUJÍCÍ

10b) jako návštěvník konkrétní akce (ne pořadatel)

kiosek

VYHOVUJÍCÍ / NEVYHOVUJÍCÍ

zázemí pro pořádání akcí

VYHOVUJÍCÍ / NEVYHOVUJÍCÍ

11) V případě, že jste na otázku 10 - 10a) odpověděl/a alespoň v jednom případě NEVYHOVUJÍCÍ – proč?

...../ uveďte

12) V případě, že jste na otázku 10 -10b) odpověděl/a alespoň v jednom případě NEVYHOVUJÍCÍ – proč?

...../ uveďte

13) Máte-li posoudit údržbu ostrova Santos z hlediska zeleně (pouze na ostrově) – připadá vám:

- dobrá
- normální / bez problémů
- neumím posoudit
- dostačující
- špatná

14) V případě že jste na předchozí otázku odpověděl/a „špatná“, uveďte proč: (jinak pokračujte otázkou 15)

...../ uveďte

15) Kdybyste měl/a zhodnotit ostrov Santos jako celek, znělo by vaše hodnocení následovně:

- rozhodně doporučuji k návštěvě všem, kteří chtějí trávit volný čas v příjemném prostředí
- rozhodně doporučuji rodičům s dětmi, pro které je tu výborné zázemí
- doporučuji všem bez rozdílu
- doporučuji všem, kteří si chtějí odpočinout „od města“
- doporučuji i náročným návštěvníkům
- doporučuji k zastavení se
- stojí to za návštěvu
- nedoporučuji, není to nic moc

Děkuji za odpovědi a Váš čas.

Výsledky tohoto dotazníku budou sloužit pouze pro zpracování diplomové práce a k nahlédnutí vlastníkově a správci prostoru – městu Sušice (MÚ Sušice). /pozn. aut.

Příloha č. 2 – Fotodokumentace proměn ostrova

Foto č. 14 – Santos historický / II – dřevaři a voráři na Otavě



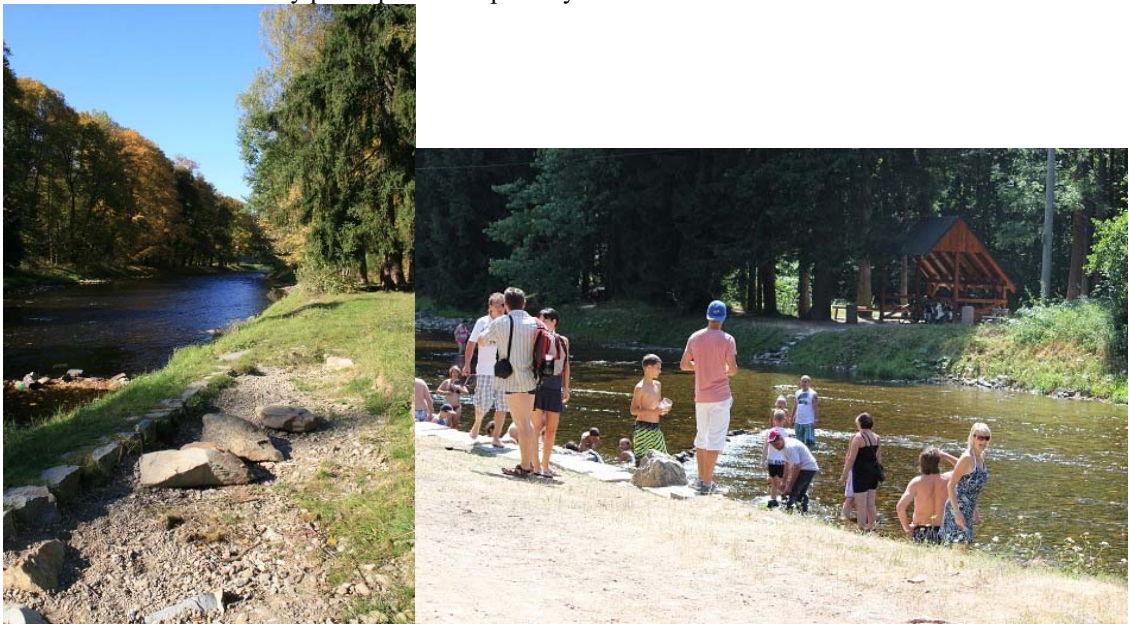
Santos na přelomu 20.-30. let minulého století, zdroj: soukromý archiv Emil Kintzl

Foto č. 15 – Santos historický / III – významné místo setkávání



Santos na přelomu 20.-30. let minulého století, zdroj: soukromý archiv Emil Kintzl

Foto č. 16 a 17 – břeh Otavy před úpravou a upravený



Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2011

Foto č. 18 – Stav centrální plochy ostrova Santos na podzim 2012



Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2012

Foto č. 19 – Stav centrální plochy ostrova Santos na podzim 2012 / kácení dřevin



Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2012

Foto č. 20 – Detail „perly“ - součást zpevněných povrchů systému cest na Santosu



Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015

Foto č. 21 a 22 – Budování zpevněných cest



*Budování zpevněných cest v centrální části ostrova, tzv. „lodi“ / podzim 2012, 2013
foto: soukromý archiv Andrea Staňková, 2012-13*

Foto č. 23 – Výstavba zázemí v centrální části parku



*Budování zázemí pro kiosek, sociální zařízení, kryté pódium i hlediště, technické zázemí pro služby /
březen 2013. Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2013*

Foto č. 24 – Obnova kuželníku, který zde v minulosti stával / březen 2013



foto: soukromý archiv Andrea Staňková, 2013

Foto č. 25 až 34: viditelné revitalizační zásahy

č. 25



č. 26



č. 27



č. 28



č. 29

č. 30



č. 31



č. 32



č. 33



č. 34



„Proměny“ – síť cest, zeleň / nová výsadba, zázemí pro pořádání akcí včetně obnoveného kiosku, terénní úpravy, úpravy vnitřních břehů větve řeky. Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2013

Foto č. 35 a 36 – nové prvky na ostrově , č. 37 – zvonice pro Santos

č. 35



č. 36



č.37



Pavilony vyrobil klatovský sochař Václav Fiala z modřínů, které byly na Santosu vykáceny. Každý průměrně o váze 1,5 tuny. Stromy ze Santosu se tak symbolicky vrátily na své místo. Na foto č. 35 je Pavilon na poslouchání ticha, na foto č. 36 Pávilon na pozorování oblohy. Foto č. 37 zachycuje zvonici pro Santos.

Zdroj: soukromý archiv Andrea Staňková, 2013

Foto č. 38 – nová výsadba podél cest



Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015

Foto č. 39 – nová výsadba podél kolem obnovených staveb (kuželník)



Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015

Foto č. 40 – Léto na Santosu 2013 / koupání v Otavě s pohledem na nový břeh



Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015Foto: archiv autora

Foto č. 41-42 – Léto na Santosu 2013 - nový prostor s novými prvky



Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015

Foto č. 43 – kiosk v létě 2014



*Kiosk poskytuje vhodný prostor s otevřeným jevištěm a přístupným hledištěm.
Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015*

Foto č. 44 - kiosk v říjnu 2015

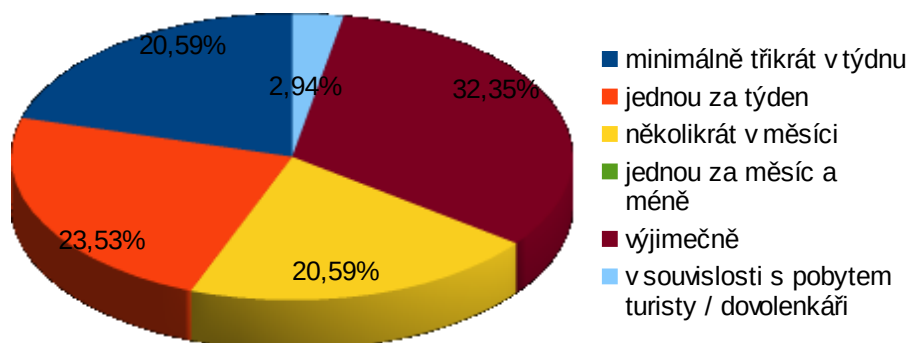


*Na snímku je dobře patrné řešení „uzavírání“ jednotlivých částí- kiosku a jeviště.
Zdroj: soukromý archiv Václav Pihera, 2015*

Příloha č. 3 – Grafické výsledky šetření

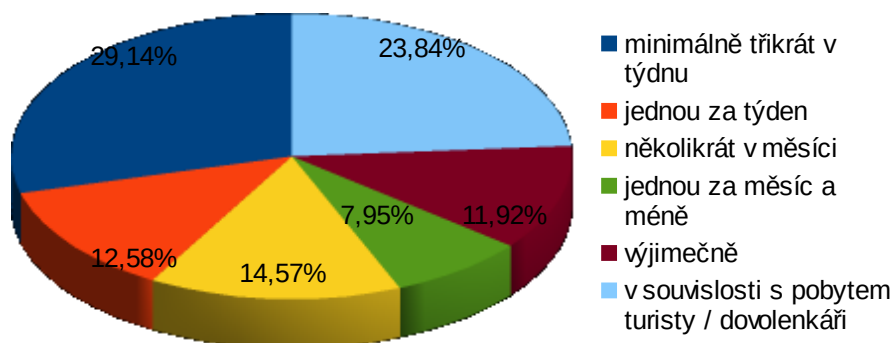
Graf č. 3 – četnost návštěvnosti ostrova Santos – respondenti vyjadřující se prostřednictvím www.isusice.eu

(otázka č. 1 v dotazníkovém šetření)



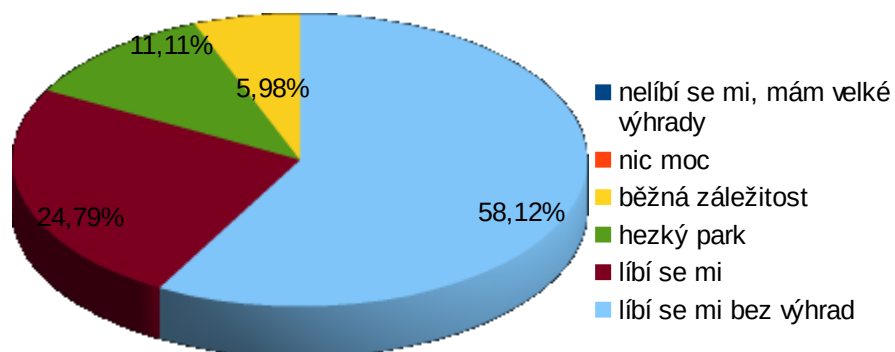
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4 – sloučená data - četnost návštěvnosti ostrova Santos – dotazníkové šetření a www.isusice.eu



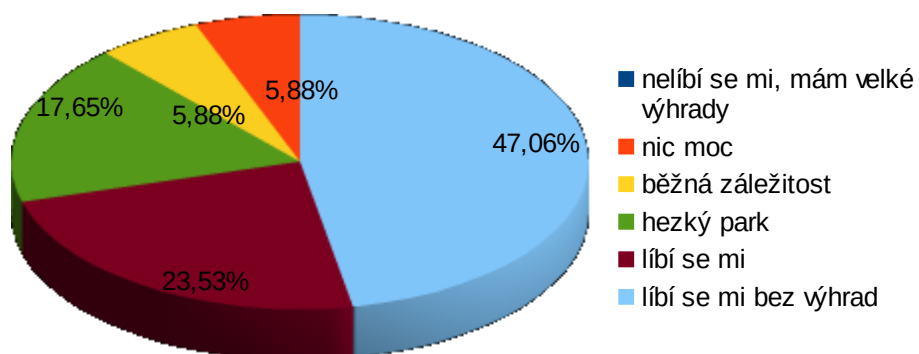
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 5 – hodnocení dnešní podoby ostrova Santos - dotazníkového šetření
(otázka č. 4 v dotazníkovém šetření)



Zdroj: vlastní zpracování

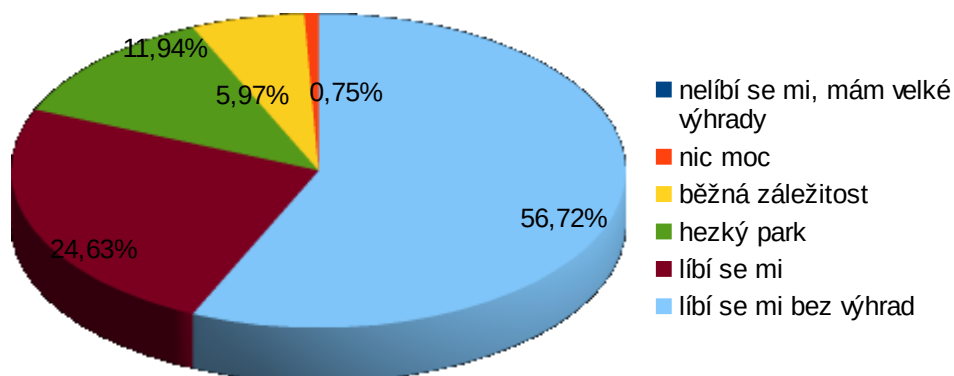
Graf č. 6 – hodnocení dnešní podoby ostrova Santos dle www.isusice.eu
(otázka č. 4 v dotazníkovém šetření)



Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 7 – sloučená data hodnocení dnešní podoby ostrova Santos prostřednictvím dotazníkového šetření a www.isusice.eu

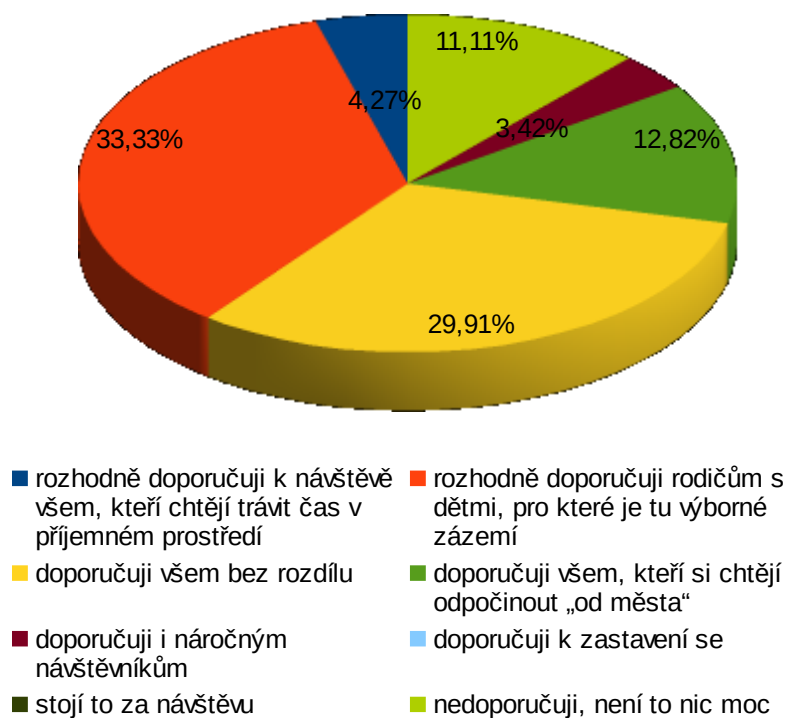
(otázka č. 4 v dotazníkovém šetření)



Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8 – Zhodnocení Santosu jako celku a doporučení návštěvníků

(otázka č. 15 v dotazníkovém šetření)



Zdroj: vlastní zpracování